

LOVEC 10

1983

glasilo Lovske zveze Slovenije

LOVEC

glasilo

Lovske zveze Slovenije,
revija za lovstvo

letnik LXVI. št. 10

oktober—vinotok 1983

Lovca izdaja Lovska zveza Slovenije
Tiska ga Tiskarna »Jože Moškrič«
v Ljubljani.

UREDNIŠKI ODBOR:

Predsednik Borut Ingolič

Odgovorni urednik Boris Leskovic
Ivan Božič, France Cvenkel, Branko
Galjot, Jelo Gašperšič, Vitomir
Mikuletič, Vinko Opalk, Polona
Terčelj, Veljko Varičak.

Lektor in korektor Sončika Lorenci

Tajnica uredništva Magda Vetrih

Lovce izide praviloma vsak mesec.

Prva številka letnika izide v začetku
leta, v januarju.

Ta številka je izšla v 22 250 izvodih.
Po mnenju Republiškega sekretariata
za kulturo in prosveto SRS, št. 421-2/72,
je LOVEC oproščen prometnega davka.

Letni prispevek zveze lovskih druženj
po članu lovske družine Lovski zvezi
Slovenije, v katerem je vračunana tudi
naročnina za glasilo LOVEC za leto 1983,
je 570 din (od tega za glasilo Lovce
350,50 din).

Za druge naročnike

je letna naročnina 360 din, za inozemstvo
750 din. Posamezen izvod revije je 35 din.
Naročnino je treba plačati vnaprej
na žiro račun Lovske zveze Slovenije.

Vse gradivo za objavo pošiljajte

Uredništvu glasila LOVEC,

Župančičeva 9 — p. p. 505,

61001 Ljubljana.

Telefon (061) 214 948.

Nenaročenih rokopisov in slik
ne vračamo.

Cene malim oglašom:

do 15 besed 134 din, od 15 do 25 besed
160 din, od 25 do 30 besed 340 din.

Za vsako nadaljnjo besedo 10 din.

Za člane lovskih organizacij
v SR Sloveniji velja polovična cena.
Male oglase je treba plačati vnaprej
na žiro račun

Lovske zveze Slovenije, Župančičeva 9,
Ljubljana: 50101-678-47158.

IZ VSEBINE:

Janez Čop	308	Deset let po naselitvi risov v Sloveniji
Veljko Varičak	313	Spremenjena formula za ocenjevanje muflonjih rogov (polžev)
Janez Pernat	316	Po krvnem sledu ...
Narcis Družina	321	Spodbudni rezultati raziskovalne naloge »Mala divjad« na Koprskem
Po lovskem svetu:		
Andrej Levičnik	322	Lov na svizce z grenkim priokusom
Franc Šetinc	325	S Pehačkom na lovu
	326	Vprašanje uredništva
Lovska organizacija:		
	328	Ob 35-letnici LD Brdo razvila svoj prapor — B. L.
	329	Tri vesti iz Kluba prijateljev lova iz Celovca — M. P.
	330	Streliško tekmovanje — po lovsko — S. K.
	331	LD Žetale dobro gospodari — M. T.
Jubilanti:		
	332	Rajko Marenčič — 70-letnik Tone Štajer — 60-letnik Franc Koželj — 75-letnik
Lovski oprtnik:		
	334	Izreden lovski blagor v lovišču LD Polskava — B. I.
V spomin:		
	335	Tomo Lavrinc Armin Sila

BARVNA SLIKA NA NASLOVNI STRANI:

Na pripravo hrane za zimsko krmljenje divjadi je treba misliti že poleti, oktobra pa morajo biti te priprave končane, saj sta zima in krmljenje divjadi pred vrati. Najzahtevnejše je krmljenje jelenjadi, ne samo zaradi njenih velikih prehranskih potreb in pomanjkanja naravne hrane v prehransko vse siromašnejših gozdovih, pač pa tudi zato, ker s pravilnim krmljenjem omejujemo vzroke za pojave gozdnih škod.

Jelenjad se pozimi zadržuje v tropih na manjšem območju letnega življenjskega prostora, ki mu pravimo zimovališče. Dopolnilno krmljenje, ki se prične že v oktobru, konča pa konec marca, mora biti zadostno, redno in raznovrstno; pokladamo kvalitetno seno, trave, košene pred cvetenjem, sočno krmilo in manjši delež močnih krmil. Kot sočno krmilo se vedno bolj uveljavljajo jabolčne tropine in sladkorna pesa, ki jo do zime spravimo v posebej zgrajenih kletah ali v zasipnicah. Sladkorna pesa je po hranljivosti takoj za gomolji topinamburja, pa tudi skladiščenje in nizke temperature dobro prenaša. Dnevno količino, ki se ravna po številu jelenjadi, namečemo na večji prostor tako, da vsaka žival dobi ustrezen delež. Največje prehranske potrebe ima jelenjad jeseni, ko si nabira toliščo, in ob koncu zime, ko so telesne zaloge maščobe običajno izčrpane.

Foto Blaž Krže

SLIKA NA DRUGI STRANI OVITKA — STR. 306:

Lisica je vse redkejša v naših loviščih, kar je predvsem posledica stekline, ki je zdesetkala njene populacije v Sloveniji. To je zagotovo tudi eden od pomembnih, čeprav ne edinih vzrokov, da poročila govore o povečanju številčnosti zajca. Povečano številčnost je treba vzdrževati z ustreznimi gojitvenimi ukrepi, med katere spada, po oceni številnih evropskih strokovnjakov, tudi prenehanje lova na zajca v decembru.

Foto M. Danegger

Deset let po naselitvi risov v Sloveniji

Janez Čop, dipl. biol., Odsek za lovstvo Inštituta za gozdno in lesno gospodarstvo SRS

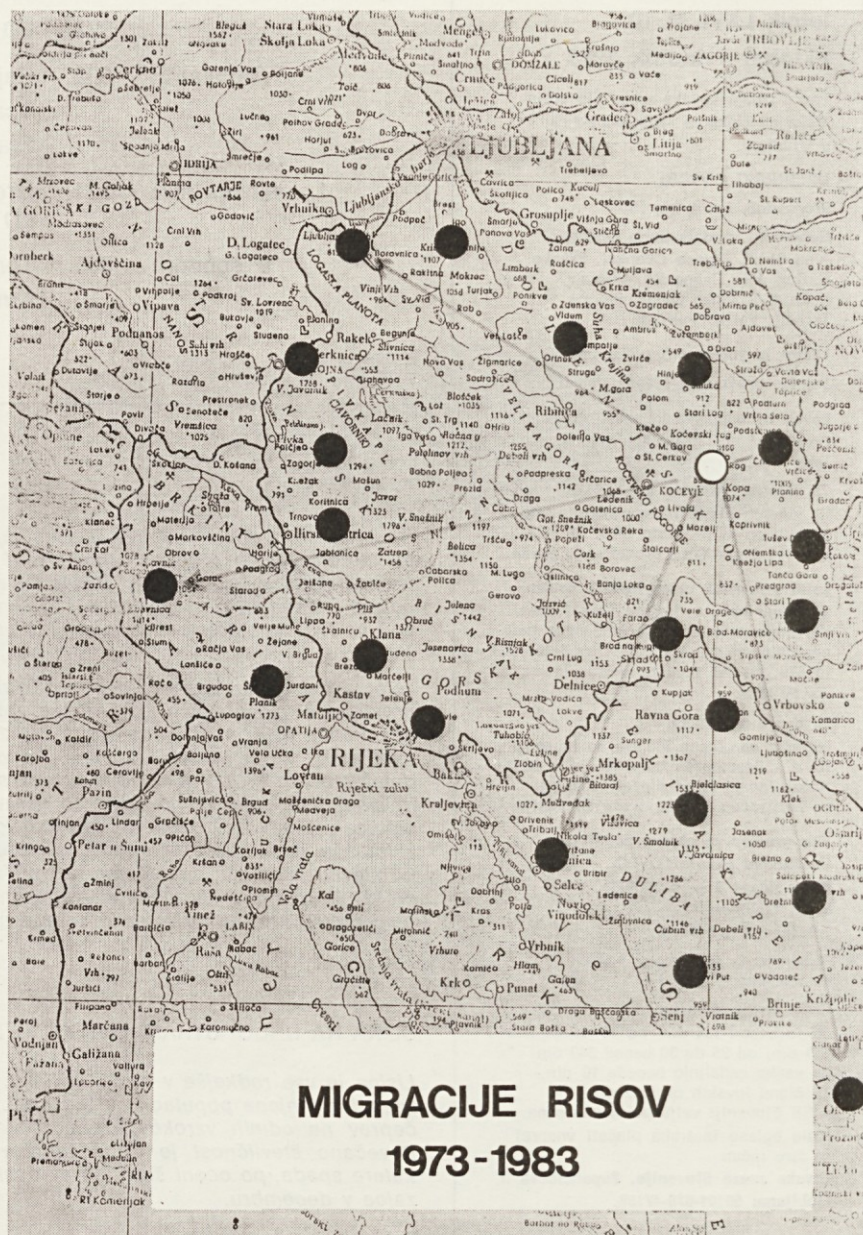
Marca 1983 je minilo deseto leto, kar so na Kočevskem, in to v gojitvenem lovišču »Medved« naselili rise.

V karanteno revirja Trnovec v Rogu so januarja 1973 izpustili 6 risov, od tega 3 samce in 3 samice. Risi so bili odlovljeni na Slovaškem, v pogorju Slovenske Rudohorje, in to v loviščih njihovega krasa, ki je precej podoben kočevskim loviščem tako po sestavi gozda (smreka, jelka, bukev) kot po navzočnosti parkljaste divjadi in zveri. Tu in tam sta prevladujoči vrsti jelen in srna, od zveri medved, redkeje volk in divja mačka.

O tej pa tudi o drugih naselitvah v Evropi, in to v Zahodni Nemčiji, Švici, Italiji, Avstriji, je Lovec že pisal (Čop). Spomladi leta 1982 so tudi Čehi (ne Slovaki!) izpustili rise v gozdove Šumave, ki mejijo na nemški narodni park »Bayerische Wald«, kjer so rise prvič v Evropi ilegalno izpustili že leta 1969. V kroniki dosedanjih naselitev naj omenim še povsem novo, in to v Franciji v Vogezih (4. 83). V 10 letih smo s pomočjo lovcev in drugih sodelavcev zbrali kar precej informacij o tej ponovno naseljeni divjadi, o srečanjih z risi, o njihovi prehrani in vplivu na drugo divjad, razmnoževanju, selitvah (migracijah), odstrelu itd. Če smo bili sprva pri poznavanju te divjadi navezani izključno na tujo strokovno literaturo, smo v teh letih prišli tudi že do bogatih lastnih spoznanj in raziskav, ki nam jih zavidajo tudi v državah, v katerih so sicer rise prav tako naselili, vendar niso načrtno spremljali njihove naselitve, kot smo jo pri nas. Lovišče »Medved« pri ZKGP Kočevje je angažiralo odsek za lovstvo Inštituta za gozdno in lesno gospodarstvo SRS že pred izpustom risov, da sodeluje in spremlja gibanje risov po izpustu na prostosti in opravlja raziskave o njihovi biologiji, ekologiji itd. Vse to nam omogoča, da lahko danes po desetih letih predstavimo o risu v Sloveniji vrsto lastnih ugotovitev

in ocen. To pa ne pomeni, da o tej divjadi že vse vemo in da nimamo več kaj raziskovati. Naj navedem kot primer, da so Švicarji, ki so spustili rise že leta 1971, šele lani, torej po desetih letih, začeli organizirano spremljati in raziskovati, kaj se je v preteklih letih dogajalo z izpuščenimi risi (kanton Obwalden) v Švici, da je to študijo

prevzela univerza v Bernu in angažirala dva biologa, da se ukvarjata samo s tem projektom. Za to so seveda zagotovili tudi sredstva, okoli 400 milijonov starih dinarjev. (Odsek za lovstvo je imel leta 1982 za to delo 7 starih milijonov din.) Da je naloga »Naselitev risa v Sloveniji« stekla, so bila potrebna denarna sredstva in prvih pet let je

našo študijo financiralo ZKGP Kočevje, nato raziskovalna skupnost Slovenije in splošno združenje gozdarstva SR Slovenije v okviru projekta »Biološki ukrepi za ravnotežje v kompleksu gozd — divjad«, v zadnjih letih pa Lovska zveza Slovenije ter splošno združenje gozdarstva Slovenije. V letih 1974 in 1975 je z manjšimi sredstvi sodelovala tudi svetovna fondacija za zaščito in varstvo divjih živali (World Wildlife Fund), kar priča o njenem izrednem zanimanju za naselitev risov v Jugoslaviji.

Bralcem predstavljam današnji položaj risa kot rezultat naše študije in to iz več zornih kotov. Upošteval bom dogajanja ne le v loviščih Slovenije, temveč tudi onstran Kolpe (Hrvaška), kamor je ris že leto po izpustu prešel iz gozdov Kočevskega v Gorski Kotar in dalje do Senja v smeri Like — Velebita. Zahvala za zbirni material, številne informacije ter sodelovanje gre na naši strani v prvi vrsti ing. C. Štrumblju, lovcem, predvsem iz gojitvenega lovišča »Medved«, GL LZS — »Žitna gora«, vodstvom lovskih družin, gozdarjem in posameznikom, za podatke z druge strani Kolpe pa priznanemu lovskemu strokovnjaku ing. A. Frkoviću iz GG Delnice, ki ves čas sodeluje pri naši študiji in je s tem omogočil celovit pregled nad položajem risov tudi na območju hrvaških lovišč.

Tako obravnavamo populacijo risov enotno, ne glede na republiško mejo in jo spremljamo vseskozi z istimi kriteriji, ocenami in merili.

Razširjenost risov

Pri vsaki vrsti divjadi, ki jo naseljujemo v prosto naravo, obstaja po izpustu več možnosti in določeno tveganje:

1. ali divjad ostane in naseli bližnjo okolico in se od tam širi na nova območja;
2. ali se odseli drugam, si poišče ustrenejši biotop in se tam ustali;
3. izpuščena divjad ostane tu ali tam, vendar pogine, kar je znak, da nima niti minimalnih (osnovnih) pogojev za obstoj.

V novejšem času izpuščajo rise, ki so opremljeni z oddajniki, in s pomočjo telemetrije spremljajo njihov življenjski cikel, preseljevanje oz.

naselitev v novih območjih (Franciji, Švicarji, Avstriji).

Ob vsem tem je pomembno, koliko divjadi izpustimo naenkrat, v kakšnem razmerju in ne nazadnje tudi, v katerem letnem obdobju. Prvi pozitivni znak naselitve je potrditev v prirastku mladičev, in to je že dokaj trdno jamstvo, da bo vrsta morda uspevala.

Vse našteje dileme smo poznali že pred naselitvijo risa na Kočevskem. Res da je bil v teh gozdovih še manj kot pred sto leti ris avtohtona vrsta, vendar ga je predvsem človek zatrl. Danes, po desetih letih, poznamo odgovor na nekatere neznanke, ki so se zastavljale pred naselitvijo risov.

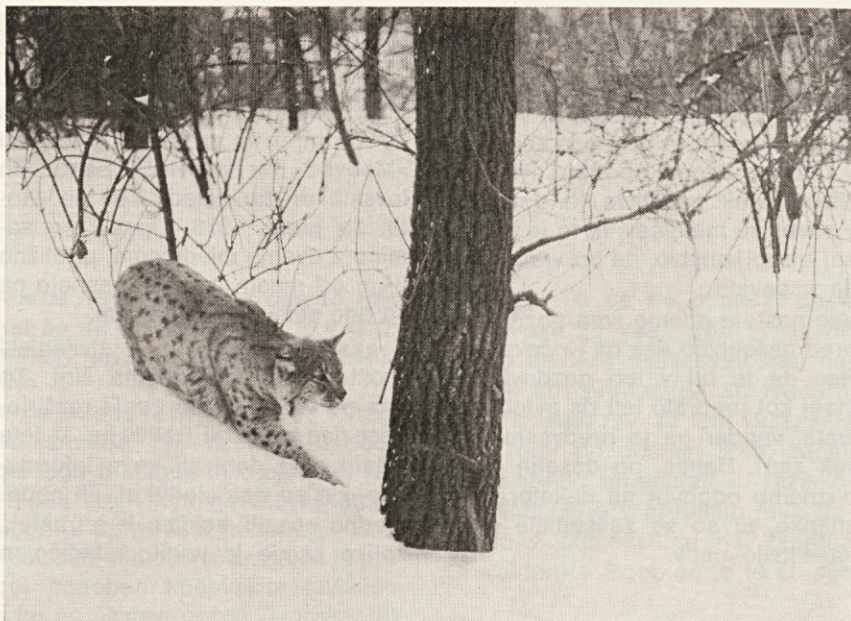
Po izpustu marca 1973 so se risi sprva zadrževali v bližnji okolici karantene in leta 1974 smo cenili njihov življenjski prostor na kakih 30 000 ha, in to predvsem v lovišču »Medved« ter v loviščih sosednjih lovskih družin. Mladiči so se skotili že junija 1973. Opazili so samic z dvema mladičema, približno 2 km od mesta izpusta, kasneje pa še eno samico z mladičem.

V naslednjih letih se je življenjski prostor risov postopoma širil. Tri leta po izpustu smo cenili razširjenost risa na okoli 60 000 ha. Iz leta v leto smo dobivali nove informacije, kje so rise sledili ali jih neposredno opazili, kakšen je prirastek, koliko samic je vodilo mladiče, o

Ris se je približal srni, ki je pravočasno opazila nevarnost

Foto Ludvik Kunc

Ris zalezuje svoj plen previdno, skrit za deblom

Foto Ludvik Kunc

raztrgani divjadi itd. Način življenja risov pogojuje odseljevanje mladih, stari risi pa ostajajo na svojem območju. Risi so samotarji, le med parjenjem se zberejo na določenih, ponavadi stalnih območjih, kjer se pariyo, kasneje pa se zopet razidejo. Le samice z mladiči ostanejo skupaj do naslednjega parjenja, ko jih samica zapusti. Če je mladičev več — dva ali trije, ostanejo še eno leto skupaj, nato pa se razidejo. V prvem letu ostanejo mladiči pri materi zato, ker se še niso sposobni sami prehranjevati, in to velja tudi še do prvih mesecev zime. To povzemam po strokovni literaturi znanih raziskovalcev risov Hella (ČSSR), Haglunda (Švedska) in Matjuškina (SZ).

Iz karte razširjenosti risa lahko povzamemo naslednje: ris je prek Kolpe in Gorskega Kotarja prešel v lovišča vzdolž Jadrana in to zaenkrat do črte Senj — Otočac, Risnjak in Čabar.

V zračni črti se je razširil za skoraj 100 km od mesta izpusta. Na Goricah ga zaenkrat še ne sledimo, vendar pa je že na obrobju Bele krajine; kaže, da reka Krka omejuje njegov prehod na drugo stran. Severozahodno ris že vrsto let živi na območju gozdov Krma in Rakitne, ni pa prešel avtoceste Ljubljana—Postojna. Sicer naj bi ga bili opazili v Poljanski dolini nad Škofjo Loko, vendar je treba ta podatek jemati previdno, ker ga v dobrih dveh letih po prvem javljanju

ni bilo več slediti in ne videti. Ris je prešel iz Notranjskega lovskogojitvenega območja (LGO) in prek območja Klane in Čičarije v lovišča Slavnika (1982) — v Koprsko LGO.

Po sedanjem stanju naseljuje ris v Sloveniji lovišča ZGD »Medved« — Kočevje, »Jelen« (Snežnik), GL LZS — »Žitna gora« in »Ljubljanski vrh« ter območja ZLD Kočevje, Bela krajina, Novo mesto, Ljubljana, Postojna, Notranjska, Ilirska Bistrica in Koper. Skupno z lovišči onkraj Kolpe je to kakih 300 000 ha; ožje središče pa meri skoraj 200 000 ha. Seveda ne moremo govoriti o enakomerni gostoti, to je številu risov. Življenjski prostor risa je odvisen predvsem od možnosti za prehranjevanje. Ris je mesojeda zver in čim manj je plena, s katerim se ris prehranjuje, tem dalje mora odhajati na lov in tem večji je tudi njegov življenjski prostor. Če je divjadi na manjšem prostoru več, je risova pot krajša in njegov radius gibanja manjši. Tako ocenjujejo npr. Švedi (Haglund), da je življenjski prostor enega risa pri njih zaradi majhnega števila plena kakih 30 000 ha. Čehi ga tam, kjer so bili odlovljeni tudi naši risi, ocenjujejo na kakih 3000—5000 ha (Hell). Za narodni park Bijalowježa na Poljskem omenja Pielowski le dobrih 1000 ha.

Naše izkušnje so zaenkrat še pre-skromne, da bi lahko kaj več zapisali, vendar imamo območja, kjer opažajo risa večkrat, kar kaže na njegovo stalno navzočnost, imamo pa tudi druga, kjer ga le redko videvajo. Ocena o številu te divjadi pogosto vara, zlasti, če samica vodi npr. 3 mladiče, kar velikokrat ustvarja videz, da je določen revir ali lovišče naseljen močneje, kot v resnici je. Na številčnost kažejo tudi območja odstrela, vendar ta pokazatelj ni tako prevladujoč, da bi ga lahko jemali za oceno skupnega števila risov. Če povežem zunanja mesta dosedaj uplenjenih risov med seboj, je skupna površina 300 000 ha, od tega v Sloveniji 130 000, na Hrvaškem pa 170 000 ha.

Razmnoževanje in številčnost

Samica je lahko godna za parjenje že v drugem letu, normalno v tretjem, samci pa šele v tretjem letu

STEKLINA NA OBMOČJU SR SLOVENIJE

Od 1. avgusta do 31. avgusta 1983 so z območja 35 občin v naši republiki laboratorijsko preiskali na steklino 152 živali, in sicer: 101 lisico, 13 psov, 12 mačk, 1 ježa, 3 zajce, 11 srn, 2 prašiča, 3 jazbece, 1 polha, 4 kune in 1 podgano.

Virološki inštitut Veterinarskega oddelka Biotehniške fakultete v Ljubljani je ugotovil steklino pri 12 preiskanih živalih z območja 10 občin: Grosuplje (2 lisici), Kamnik (1 lisica), Ljubljana Moste-Polje (1 lisica), Ljubljana Vič-Rudnik (1 lisica), Maribor (2 lisici), Ravne na Koroškem (1 lisica), Sežana (1 lisica), Slovenj Gradec (1 lisica), Šmarje pri Jelšah (1 lisica) in Vrhnika (1 lisica).

Steklina je ponovno ugotovljena v občini Kamnik. Med obolelimi živalmi so tudi tokrat samo lisice.

Ljubljana, 6. 9. 1983

Republiška veterinarska uprava

starosti. Življenjsko dobo risa v prosti naravi ocenjujejo na 12—14 let, v živalskih vrtovih pa dosegajo višjo starost, tudi do 20 let. Pri ostarelih risih so zobje močno obrabljeni in take živali ne morejo več uspešno loviti in obvladati plena.

Risi se pariyo v marcu do začetka aprila, in tedaj se od daleč slišijo značilni glasovi »mao, mao«. Oglašata se oba, samec in samica, le da ima samec za spoznanje močnejši glas. Če ti glasovi koga zanimajo, jih imamo posnete na magnetofonskem traku. Paritvena območja so precej stalna; na istem prostoru se znajde ponavadi več samcev, ki se kar pošteno obdelujejo za samice. Razen po glasovih je mogoče ta mesta spoznati tudi po tem, da je v snegu izredno veliko sledov in ponekod je sneg močnejše shojen. Paritvena območja merijo kakih 10 ha. Brejost traja 70—74 dni (Hell). Število mladičev v leglu je različno, od 1—4, pri nas smo jih opazili doslej največ 3. Mladiči tehtajo ob rojstvu 250 do 300 g, so slepi, sluhovod je porasel še s kožico (zaprt). Spregledajo šele z 12.—15. dnem. Samica doji mladiče skoraj pol leta.

O številu mladičev smo v preteklih letih dobivali različne podatke. V prvem letu (1973) so opazili že tri mladiče. Kasneje se je to število večalo in največ so jih opazili 14. Zanimiv je podatek, da so v 10 letih opazili ali sledili 9 samic, ki so vodile po 3 mladiče (od dveh samic so bili vsi mladiči v istem letu tudi odstreljeni). Večinoma pa so opazili po 2 in 1 mladiča.

Tudi fazana mu uspe ujeti

Foto J. Stehlik

Statistika LZS za leto 1982 ocenjuje spomladansko število risov v Sloveniji na 60—70 živali.

Ocena spomladanske številčnosti risov v letu 1982

Območje lovišč	štev. risov
ZLD Kočevje	11
ZLD Bela krajina	2
ZGD »Medved« — Kočevje	15
GL »Žitna gora«	2
ZLD Novo Mesto	2
ZLD Postojna	8
ZLD Notranjska	8
ZLD Ljubljana	15
GL »Ljubljanski vrh«	1

SKUPNO 64

Naj nadaljujem v slogu te »ocene«. K navedenemu spomladanskemu številu (1982) risov je treba prišteti še prirastek, ki ga cenim na 10 do 15 mladičev, kar pomeni, da je bilo v loviščih Slovenije jeseni 1982 skoraj 80 risov. Po tem sistemu ocene (na to kaže odstrel) naj bi bilo toliko risov tudi na hrvaški strani. Skupno torej 160 živali. Če prištejem še druge odpisane rise (nezakonito odstreljeni, povoženi itd.) — 44 — naj bi se naša populacija risov v dobrih 10 letih razmnožila na 200 živali. To pa je neresna, neverjetna in nestrokovna ocena. Človek bi sklepal, da risinja skoti mladiče kar dvakrat na leto in ne le enkrat, kot je za vrsto značilno, da ves prirastek tudi preživi itd.

Če je statistika za Kočevsko LGO — tu je številčnost tudi največja in jo imamo za središče risje populacije — sprejemljiva, pa je močno dvomljiva za Krimsko LGO. ZLD Ljubljana izkazuje za pomlad 1982 število 15 risov. Tako je bilo zapisano, da sta v LD Borovnica 2 risa, v LD Rakitna 4, v LD Taborška jama 3, v LD Tomišelj 2, v LD Ig 1; LD Škofljica, ki sicer ni prikazovala navzočnosti risa, je terjala odstrel enega risa. Iste rise ali vsaj večino štejejo kar vsi po vrsti in od tod tako visoke ocene številčnosti.

Na območju Krim-Rakitna se je ris pojavil že leta 1975, sprva pre-

Ris ob ujetih domači mački

Foto Ludvik Kunc

hodno in so ga le sledili, najdena pa je bila srna, ki jo je raztrgal. V zadnjih 2—3 letih pa lahko po številu opazanj in tudi raztrgani divjadi sklepamo, da je ris postal tu stalna divjad. Pogosta srečanja lovcev z njim to samo potrjujejo in pričakovati je, da se bo ris tudi od tod širil dalje oz. se odseljeval v smeri idrijskih in škofjeloških hribov, kjer je bil pred dobrimi 100 leti tudi avtohtono razširjen.

Sicer pa se s podobnim precejevanjem srečujemo tudi onstran Kolpe, in to predvsem na območju lovišč občine Čabar. Tudi tam štejejo rise dvojno ali celo v večjem številu.

Prehrana

Ris je mesojeda zver z zobovjem, značilnim za ta razred in družino mačk. Ima izredno razvit vid in sluh in zmoro hitro opaziti in izslediti žival (plen) celo na večjo razdaljo. To velja zlasti za premikajočo se divjad, manj pa za mirujočo, ki jo težje zazna. V gostejšem gozdnem sestoji plen bolje sliši kot vidi, pomaga pa si tudi s sicer slabše razvitim vonjem.

Ris svoj plen zalezuje. Žrtvi se priplazi čim bliže in jo napade z enim ali dvema skokoma. Če mu napad ne uspe, zasleduje žrtev le na krajšo razdaljo, 20—30 m, največ do 50 m, nato pa zasledovanje opusti. Ris ima relativno majhno srce, zato ne zdrži daljšega zasledovanja. Vse te vedenjske (etološke) značilnosti se bistveno razlikujejo od načina lova volkov. Ris

je samotar, lovi posamič, volkov je ponavadi (predvsem pozimi) več skupaj in love v krdelu ter sistematično in taktično obkoliijo žrtev. Če jih npr. košuta opazi in pobegne, jo gonijo tudi po več kilometrov.

Ris vedno (poudarjam vedno!) zgrabi plen na sprednjem delu telesa v predelu vratu ali glave. Z močnimi sprednjimi nogami pritiska žrtev in jo z ostrimi zobmi ugrizne v predel goltanca. Tako spravi npr. srnjad na tla in jo v nekaj minutah usmrti; ponavadi jo zaduši, svoje pa opravi tudi stres. O kakšnem »pitju krvi« ne moremo govoriti. Zajcu npr. zlomi z zobmi navadno ves vratni predel. To so značilni znaki, da je žival napadel ris. Pri parkljasti divjadi najprej požre predel stegna in pleč, notranje organe pa pusti navadno pri miru.

Ris v prehrani ni specialist. Njegov jedilni list ni odvisen le od ene vrste plena — npr. od srnjadi. Prilagodi se tistim vrstam, ki so na njegovem območju najštevilnejše in jih najlaže pleni. Pri tem daje prednost sesalcem. Raziskave njegove prehrane kažejo, da se ris v svojih evropskih avtohtonih območjih pozimi in poleti različno prehranjuje. V poletnih mesecih pleni precej malih sesalcev, predvsem glodavce (miši, voluharice, polhe), zajce, itd., ki so mu lahek plen, del plena pa dopolnjujejo tudi ptiči. V zimskem času je prehrana manj pestra in je zato parkljasta divjad pogostejše njegova žrtev. Kanadski ris npr. se vse leto prehranjuje pretežno z zajci — teh je največ — in od njihovega števila, prirastka je odvisen tudi njegov stalež. Čim več je mladih zajcev — to je prirastka — tem več mladih risov lahko preživi in narobe. Populacija avtohtonega risa v Madeoniji, na Kosovu in v Črni gori se ne razvija tako uspešno kot pri nas naseljena populacija. Vzrok je iskati v pomanjkanju hrane. Srnjad je tamkaj redka, jelenjadi sploh ni, preostane mu le še zajec, kotorna, voluharice in miši, tu in tam kak gams.

V 10 letih smo zbrali toliko podatkov, da lahko sklepamo, kakšna je prehrana risov v Sloveniji in na Hrvaškem. Zaenkrat so nam znane le vrste divjih in domačih živali, ki jih ris pleni prek leta ali zime, ne pa tudi količinski sestav posamez-

nih vrst. Na prvem mestu je vse-kakor srnjad, v primeri z volkom, ki upleni več jelenjadi. Z mufloni se ris zaenkrat srečuje le v obori GL »Medved« na Kočevskem in z manjšo prosto živečo kolonijo onkraj Kolpe (pod Platkom). Podatki iz Kočevja kažejo, da je muflon tam prvi na udaru, saj v obori te divjadi praktično ni več. V tej obori žive tudi jeleni lopatarji in divji prašiči, vendar je vpliv risa na omenjeni vrsti skromnejši. Tudi v Avstriji, na Koroškem, kamor so se doselili njihovi izpušeni risi, je prišlo do preplaha v loviščih, kjer so se pojavili risi in napadali muflone. Od druge divjadi smo med risovi mi žrtvami opazili še jelenjad, game, divjo mačko, divjega zajca in jazbeca. Preseneča pa nas, da nimamo evidentirane lisice, ki je ris preprosto ne prenaša.

Lovsko društvo »Tetrijež« iz Delnic navaja, da je ris uplenil več divjih zajcev, jerebov in tudi enega divjega petelina. Te ugotovitve ni preveril nihče iz našega dogovorjenega tima, zato jo navajamo z rezervo. Od domačih živali je spisek krajši — domača mačka, pes in ovca.

O številu posameznih vrst divjadi, ki jih je ris v tem času pokončal, ni zadostnih podatkov. Sprva smo sproti dobivali obvestila o tem, kaj je ris uplenil (vrsto, spol, starost, itd.) v zadnjih dveh, treh letih pa je ta vir informacij močno usahnil. Od tam, kjer se je ris pojavil na novo, nam podatke še vestno pošiljajo. Kot plen risa je registriranih nekaj sto srnjadi, vendar to nikakor ni realna slika o vplivu risa na to in tudi drugo divjad. Zgrešena je trditev, da ris lovi izključno stare ali bolne živali in mladiče. Ujame namreč vse tiste živali, ki niso dovolj pozorne, in se puste presenetiti. Med srnjaki do sedaj ni nobene dobre trofeje (1 izjema!) in res je tudi, da je več ženskega spola — srn in tudi mladičev. Zabeležene imamo tudi podatke o neuspešnih naskokih na srnjad, kajti risu ne uspe vedno upleniti napadene divjadi.

Pri pregledu želodcev nekaterih uplenjenih risov iz Slovenije smo dobili 4 povsem prazne in to od dveh mladičev in dveh odraslih risov.

To si razlagamo s tem, da so bili ustreljeni podnevi in proti večeru;

z drugimi besedami — hrano so že prebavili in so se odpravili na nočni lov, saj se normalno prehranjujejo v tem času. Za dnevno prehrano zadostuje odraslemu risu 2—4 kg mesa. V Rogu odstreljen ris je imel v želodcu celo 3,40 kg vsebine in to izključno samo srnjad. Ris se pogosto vrača k plenu, ostanek plena narahlo pokrije z zemljo in listjem, pozimi s snegom. To ugotovitev je na Kočevskem tudi fotografsko dokumentiral gozdar ing. Janez Konečnik.

Če poginulo divjad kmalu najdemo, lahko razberemo, ali jo je pokončal ris ali ne. To kažejo značilni znaki na vratu in glavi, ugrizi zob in sledovi krempljev. Pomagajo nam tudi drugi podatki — npr. značilne stopinje v snegu, blatu, kaj je obžrto itd. Večina najdenih ostankov plena leži že dalj časa in ob njih se gostijo lisice, kune, medved, volk, krokarji ipd. Sam sem bil večkrat zraven, ko so našli poginulo divjad, in če sledi niso bile sveže, je bilo zelo težko ugotoviti, katera žival jo je uplenila.

Ris zna svoj plen tudi odvléci na drug, ponavadi bolj skrit kraj. Tako mi je avstrijski gozdar v neposredni bližini Spitala na Koroškem (Avstrija) pokazal sveže sledi v snegu, ko je ris nesel srno po snegu prek gozdne ceste skorajda 500 m daleč, kjer je nato žrl. Ing. Štrumbelj iz GL »Medved« na Kočevskem ve povedati, da je ris vlekel srno skorajda cel kilometer daleč in to v strm breg. Sicer pa to poskuša tudi medved na mrhovišču, zato lovci privezujejo poginule konje ali krave ter teleta z jekleno žico k stebru ali bližnjemu drevesu.

Glej barvno prilogo na str. 339.

(Konec prihodnjič)

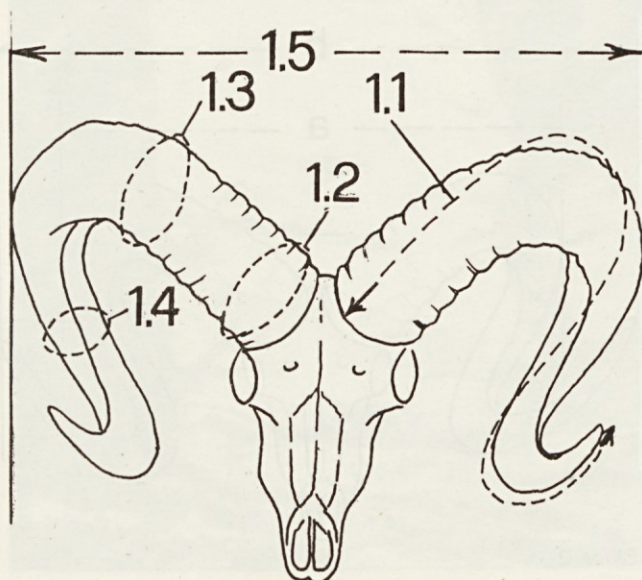
Spremenjena formula za ocenjevanje muflonjih rogov (polžev)

Veljko Varičak, strokovni sekretariat LZS

Kot smo že poročali v prejšnji številki našega glasila, je generalna skupščina Mednarodnega sveta za lovstvo in ohranitev divjadi v Dubrovniku na predlog komisije za ocenjevanje trofej in na osnovi predlogov, sprejetih na seji Komisije za veliko divjad Evrope — Azije v Brnu (ČSSR) januarja 1983, sprejela nekatere spremembe v formuli za ocenjevanje muflonjih rogov. Da bi bile našim bralcem te spremembe razumljivejše, objavljamo spremenjeno (novo) formulo za ocenjevanje muflonjih rogov (polžev).

Izpolnjeni obrazec trofejnega lista za ocenjene muflonove rogove (polže)

St.	Elementi merjenja in ocenitve		Merska enota	Mera	Po- prečna mera	Kon- stanta	Število točk
1.	Meritve		1	2	3	4	5
1.1	Dolžina roga	levega desnega	cm	94,2 94,8	94,50	1	94,50
1.2	Obseg na 1/3	levega desnega	cm	24,4 24,4	24,40	1	24,40
1.3	Obseg na 2/3	levega desnega	cm	24,4 24,4	24,40	1	24,40
1.4	Obseg na 3/4	levega desnega	cm	19,3 20,0	19,65	1	19,65
1.5	Razkrečenost rogov		cm	48,7		1	48,70
2.	Pribitki in odbitek						
2.1	Pribitki						
2.1.1	Barva					0—3 točke	2,00
2.1.2	Grbavost					0—3 točke	2,00
2.1.3	Zavitost					0—5 točk	4,00
	Seštevek od 1.1 do 2.1.3						219,65
2.2	Odbitek zaradi pomanjkljivosti rogov					0—5 točk	0,00
	Ocena rogov — s k u p a j						219,65

Navodila o merjenju, pribitkih in odbitku:

Merimo z merilnim trakom v cm na mm natančno. Razkrečenost merimo s kleščnim merilom.

1. Meritve

K 1.1

Dolžino rogov (polžev) merimo od korena po zunanji krivini do vrha.

Seštevek dolžin obeh rogov delimo z 2; tako dobljena povprečna dolžina je hkrati tudi število točk.

K 1.2., 1.3. in 1.4

Obseg rogov merimo na treh mestih, in sicer na prvi, drugi in tretji tretjini vsakega roga. Tretjino roga dobimo tako, da njegovo dolžino delimo s 3. Z večkratnim merjenjem ugotovimo največji obseg vsake tretjine roga. Seštevek največjih obsegov vsake tretjine delimo z 2, da dobimo povprečne obsege.

Največji povprečni obseg prve, druge in tretje tretjine obeh rogov pomeni hkrati tudi število točk.

K 1.5

Razkrečenost rogov merimo s kleščnim merilom (klu-po), in sicer na mestu, kjer imata zunanji strani preko polžev največji razmik (ne na koncih!).

Razkrečenost v cm pomeni hkrati število točk.

K 2. 1. 1

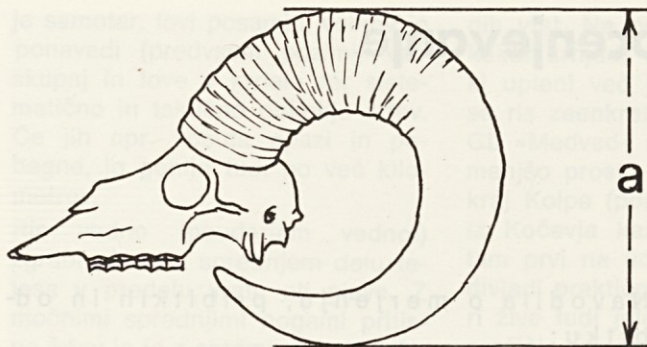
Barva:

umetna barva, naknadno obarvani ali lakirani rogov	0 točk
svetlo rjava	1 točka
rjava	2 točki
temno rjava	3 točke

K 2. 1. 2

Grbavost:

brez grb ali samo nakazana	0 točk
redka ali neizrazita	1 točka
dobra in izrazita	2 točki
zelo dobra in gosta	3 točke

Primeri
izračunavanja C — indeksa

I. primer:

a. razkrečenost preko polžev = 45 cm

b. razkrečenost na konicah = 17 cm

$c = a : b$ tj. $45 : 17 = 2,64$

kar pomeni, da je odbitek zaradi vraščenosti 1 točka (skica 2).

Skica 1

K 2. 1. 3

Zavitost (vibavost) rogov (polžev):

Za zavitost rogov dodamo od 0—5 točk. Merimo zunanji premer zavojnih lokov (krivin) obeh rogov, pravokotno na vzdolžno os lobanje (skica 1).

Seštevek premerov delimo z 2 in dobimo povprečni premer. Povprečni premer v cm prispeva k oceni do 5 točk po razpredelnici:

do 20,9 cm

od 21 do 21,9 cm

od 22 do 23,9 cm

od 24 do 26,9 cm

od 27 do 29,9 cm

nad 30 cm

0 točk

1 točka

2 točki

3 točke

4 točke

5 točk

K. 2. 2

Odbitki (napake):

Odbitke od 0—5 točk prisodimo za naslednje napake ali pomanjkljivosti: za rogova, katerih konici rasteta proti glavi ali vratu oz., če sta nepravilno razvita, ker konici rasteta preveč navzven. Prav tako prisodimo odbitke, če sta rogova nesomerno razvita in če opazimo druge napake.

Kot merilo za stopnjo vraščenosti ali nepravilno razvitost rogov velja t. i. C-indeks, to je razmerje med razkrečenostjo, izmerjeno na zunanji strani polžev in razkrečenostjo, izmerjeno med konicami (vrhovi rogov).

Za vraščenost odbijemo do 3 točke po naslednjih merilih:

C — indeks od 2,5 do 2,69

od 2,7 do 2,89

od 2,9 in več

1 točka

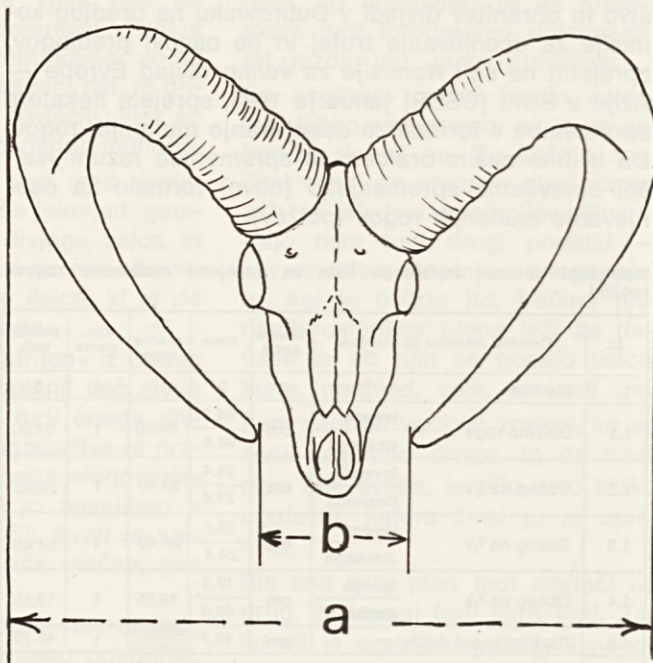
2 točki

3 točke

Rogovi (polži), ki imajo C indeks 0,7 ali manj, veljajo kot nepravilno razviti (abnormalni) in se jih uradno ne ocenjuje.

Za nesomernost in druge napake lahko pri ocenjevanju odbijemo do 2 točki.

Pribitke (lepotne točke) in odbitek (pomanjkljivosti) izražamo v celih in polovičnih točkah, npr. 1,50 točke (razen pri C-indeksu). Seštevek od 1.1 do 2.1.3 odbijemo točke pod 2. 2. Razlika je končna ocena muflonjih rogov (polžev).

Skica 2

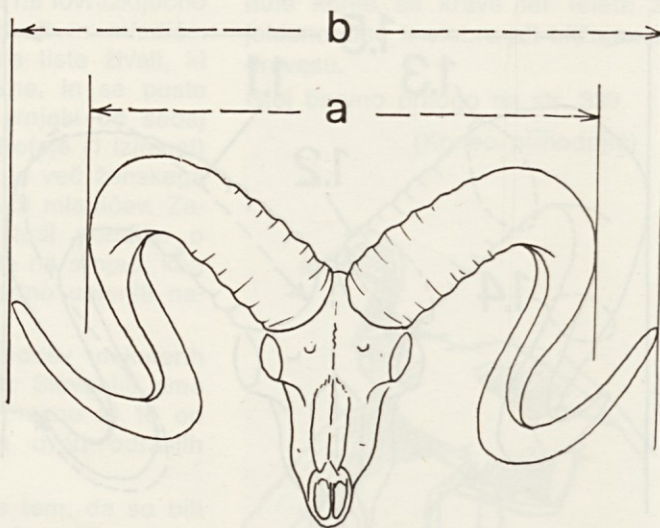
II. primer:

a. razkrečenost preko polžev = 40 cm

b. razkrečenost na konicah = 58 cm

$c = a : b$ tj. $40 : 58 = 0,68$

torej manj kot 0,7, kar pomeni, da so ti rogovi nepravilno razviti in se zato uradno ne ocenjujejo (skica 3).

Skica 3

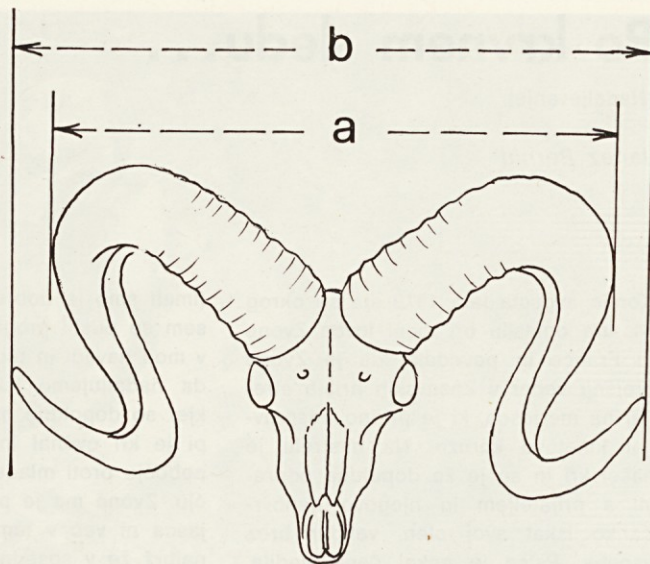
III. primer:

a. razkrečenost preko polžev = 40 cm

b. razkrečenost na konicah = 50 cm

$c = a : b$ tj. $40 : 50 = 0,8$

torej več kot 0,7, kar pomeni, da so ti rogovi normalno razviti (skica 4).

Merila za podeljevanje medalj

Od 185 do 194, 99 točk

od 195 do 204, 99 točk

205 in več točk

III. (bronasta);

II. (srebrna);

I. (zlata).

Skica 4

Mufon samec

J. Černač, Diana

Po krvnem sledu...

(Nadaljevanje)

Janez Pernet

Konec avgusta leta 1979 sta se okrog 14. ure oglasila pri meni lovca Zvone in France in povedala, da je Zvone prejšnji večer v Zasavskih hribih streljal na merjasca, ki je pridno pospravljaj kmetovo koruzo. Na nastrelu je našel kri in se je že dopoldne odpravil s prijateljem in njegovo hanovrčanko iskat svoj plen, vendar brez uspeha. Psica je nekaj časa sledila, potem pa odnehala, ker tudi krvi ni bilo več, pred njimi pa je bilo gosto smrečje in niso mogli naprej. Prišel je po naju s Capijem.

Čeprav poznam njuno lovišče in sem že vnaprej vedel, da bo treba iskati v strnjenem smrekovem nasadu, v katerem ti suhe smrekove vejice in robida režejo kožo, kot bi jo žagal z žago za železo, sem bil takoj pripravljen iti z njima in čez dobre pol ure smo bili že na mestu. Sonce se je prevesilo že v zadnjo četrtino dneva

(imeli smo le dobre 3 ure časa), zato sem se pustil pregovoriti (kar sicer ni v moji navadi in tudi vam odsvetujem), da nadaljujemo iskanje kar v grapi, kjer so dopoldne našli zadnjo kri. Capi je kri ovohal in takoj potegnil po pobočju proti mlademu gostemu smrečju. Zvone me je prepričeval, da merjasca ni več v tem smrečju in da je najbrž že v sosednjem lovišču, ki leži malo naprej. Ker me dopoldne ni bilo zraven, da bi videl, kaj vse so že počeli in preiskali, in da so, česar nisem vedel, hodili že tudi po tem smrečju, sem mu verjel, da je merjasec res že odšel naprej. Če katerega koli lovca vprašaš, kaj vse je že sam opravil, preden je odšel iskat pomoč, bo vsak povedal vsaj za polovico manj, kot je res (za kri pa vsaj dvakrat več, kot je v resnici je), ker se boji, da mu sicer ne bi hoteli poiskati obstreljene živali. To pa je največja napa-

ka, ki jo lahko napravi lovec — strelec. Vodniku krvosledca je treba povedati vse do najmanjše podrobnosti. Samo z odkritim pogovorom mu boste lahko pomagali in mu olajšali delo. S prikrievanjem resnice pa boste škodovali vodniku s psom, še bolj pa sebi, saj se lahko zgodi, da obstreljene divjadi ne bo mogoče najti samo zato, ker ste vodnika s pomanjkljivim ali celo lažnim pripovedovanjem zavedli. Ker je bil Džoni tedaj še premlad, sem iz previdnosti vzel s seboj 10 let starega nemškega kratkodlakega ptičarja Atoša, ki je bil precej oster, saj je napadel vsakega psa in ni bilo mačka, ki ga v dveh minutah ne bi poslal v večna lovišča. Leto pred tem je Capiju že pomagal ustaviti jelena. Kljub temu, da ga je jelen dobro nasadil, ni odnehal.

Ko smo prišli do smrečja, sem Atoša odpel, ker sem upal, da bo merjasec,

V OKTOBRU zakon dovoljuje lov na vso nezaščiteno divjad (lisica, pižmovka, siva vrana, sraka, šoja) ter na tu navedeno in prikazano divjad. Če je seveda odstrel planiran in lovska organizacija (LD, ZLD, LZS, OZD) s svojim sklepom lovne dobe na kako divjad ni skrajša! a oziroma lova ni povsem zabranila.

navadni jelen-samec in jelen damjek-samec

košuta navadnega jelena in tele ter damječja košuta in tele

srnjak

srna in mladič

divji prašič
Odstrel vodečje svinje ni dovoljen!

medved

mufion oven in mufionka ter jagnje

gams kozel

gamsja koza in mladič

jazbec

volk

poljski zajec

polh

njivska gos

mlakarica, črna lisica, regeljca, kreheljca

poljska jerebica

fazan

gozdni jereb-petelin

golob grivar, grlice

veliki kljunač in kozica

kragulj in skobec

10. X. vzide ob 6.12, zaide ob 17.26

25. X. vzide ob 6.32, zaide ob 17.00

= 6. X.,

= 13. X.,

= 21. X.,

= 29. X.

če je še živ, napadel prej njega kot Capija in mene; nisem pa vedel, da se Atoš divjih prašičev boji in jim ne gre blizu. Zvone naj bi ostal na spodnjem robu goščave, France pa naj bi zaprl zgornji rob. Mi trije smo odšli v goščavo, da bi videli, kaj je z ranjenim merjascem. Ko sva se s Capijem prebijala skozi goščavo (Atoš je bil že nekje spredaj), so se iz šopa suhe trave zapodile Capiju v glavo ose in ga opikale, kamor so le dosegle. Vendar Capi ni odnehal (čeprav je od takrat prav alergičen na ose) in je sled izdeloval naprej. Bližala sva se gornjemu robu goščave, ko je nenadoma pod smrečicami nekaj zapihalo in že se je merjasec pognal proti meni in Capiju, ki je bil pred menoj in je imel na srečo še toliko prostega slednega jermena, da je lahko pravočasno odskočil. Merjasec na srečo ni ponovno napadel, ker je verjetno začutil pristo pot; pognal se je po strmini nazaj proti dolini. Hitro sem odpel psa in Capi se je takoj glasno pognal za merjascem. Tudi sam sem jo ucvril za njima proti dolini. Gonja se je pognala prek doline v nasprotni hrib, kjer je rasla še veliko gostejša goščava mladega smrečja. Med tekom proti goščavi sem že zaslišal globok Capijev glas na mestu. Začel sem se prebijati v hrib proti mestu, od koder je prihajal lajež. Na sredini goščave sem omagal, ker je bilo rastlinje pre-gosto, mačete pa nisem imel pri roki. Ni mi preostalo drugega kot vrniti se v dolino, tja pa sta ravno prihajala tudi Zvone in France, ki sta bila prav tako dobra zdelana od teka. Medtem je pritekel tudi Atoš. Capi je še vedno držal merjasca na mestu. Zvonetu in Francetu sem povedal, da je mlado smrečje tako gosto, da se z ramenji ne da prebiti skozi goščavo. Ko si nekoliko spočijem, bom poskusil še enkrat z druge strani; če ne, bosta morala poklicati več lovcev in z njimi in z goniči zastaviti goščavo in poskusiti merjasca spraviti na plan. Med tem razlaganjem me je prišel iskat Capi, ker je spoznal, da merjascu sam ne more do živega. Komaj se je revež v grapi odžejal, že me je priganjal, naj greva nazaj. Pripel sem ga na sledni jermen in potem poskušal srečo tako, da sem odšel po visokem gozdu približno do tiste višine, kjer naj bi bil merjasec, nato pa postrani prek goščave do tistega mesta. Še preden sva lahko z Atošem preplezala grapo, je bil Capi že pri merjascu in ga ponovno napadal. Šele takrat sem opazil, da

Izsleden merjasec v lovišču LD Krka. Zadet je bil v mehko, zato se je umaknil v gosto smrečje. Psa sta ga izsledila in ustavila po dobri uri. Foto J. Pernat

Atoš noče k merjascu, po vsej verjetnosti zato ne, ker se ga boji. Zato ga je Capi tudi ves čas napadal sam! To spoznanje mi je vlilo še večjo voljo do tega, da pridem do merjasca in ker sem vedel, da moram Capiju pomagati, sem se naposled le prebil do mesta, kjer je Capi neustrašno napadal. Skozi smrečje sem zagledal merjasca. Hitro sem ustrelil, da me merjasec ne bi prehitel in skočil vame. Žal pa sem zadihani, kakor sem bil, zadel smre-

čico namesto merjasca; žival je ponovno odskočila naprej v smrečje, a jo je Capi po dobrih 20 m znova prisilil, da se je postavila v bran. Pomeril sem drugič, tokrat bolj natančno in merjasec se je na mestu zgrudil. Trud je bil poplačan.

Merjasca je Zvone zadel v mehko precej nizko, tik pred spolovilom. Krogla mu je pri tem prebila samo črevesje in nobene večje žile, na drugi strani pa je izstopila in za seboj potegnila

Merjasec je bil obstreljen v lovišču LD Rakovnik. Prestreljeno je imel prvo levo nogo. Kljub takšni poškodbi smo naredili še okoli 5 km, preden se je postavil v bran. Foto J. Pernat

Več kot 2 uri in več kot 20 krat sta ga morala krvosledca ustaviti v gostem smrečju, preden sem ga z usmrtilnim strelom rešil muk Foto J. Pernat

salo, ki je izstopno rano popolnoma zaprlo. Preden smo ga izsledili in sem ga rešil muk, je minilo 20 ur (od prvega strela). Kot ste videli, je bil še vedno živ in toliko pri močeh, da je pretekel še več kot kilometer iz ene goščave v drugo. Poginil bi verjetno šele čez kak dan ali dva zaradi zastrupitve — sepse (peritonitisa), saj se je pri izstreljanju videlo, da se je že začel proces vnetja v trebušni votlini. Koliko ur trpljenja smo mu prihranili!

Posebno pri strelah v nogo ne smemo začeti prehitro z iskanjem. Misel, da je treba psa spustiti takoj po strelu, ker se divjad še ni privadila hoji po treh nogah, je zmotna! Žival se že po nekaj skokih giblje po treh nogah enako dobro kot po osmih ali desetih urah! Takoj po strelu ali, če je pretekel le kratek čas, kar jo je pes pregnal, je divjad izgubila še premalo krvi, da bi oslabela in tudi rana se ji še ni razbolela, zato bo gonja dosti daljša in ustavljanje veliko težje, kot če jo pustimo 10 ali več ur po strelu na miru. Pa še takrat se zgodi, da je treba ure in ure hoditi za njo, preden se ustavi pred psom.

Po možnosti si oglejmo nastrel najprej z mesta, od koder je lovec streljal na divjad. Pri tem nam mora lovec-strelec opisati vse okoliščine pred strelom in po njem. Vprašati ga moramo za vse podrobnosti, ki nam bodo prišle pozneje na sledu prav. Ko ostanemo na »slednem jermenu« sami (navadno že

po uri ali dveh, kajti zaradi slabe kondicije vsi drugi omagajo in zaostanejo), ne moremo vprašati ničesar več. In če ne vprašamo lovca takoj, v katero telesno stran je streljal žival, potem ne bomo vedeli, ali je kri, potegnjena po deblu, iz vstopne ali izstopne rane. Vedeti moramo tudi to, ali je lovec streljal na divjad, ki je bila v tropu, in če je bila, ali se je morda po strelu od tropa ločila itd. Preden začnemo pregledovati nastrel, pa moramo pred vsakim iskanjem obvezno opozoriti vse navzoče na to, da če bo med iskanjem prišlo do gonje in ustavljanja, se ustavljeni divjadi približa samo vodnik in nihče drug! Ravno tako odda usmrtilni strel samo vodnik in nihče drug! To moramo povedati jasno in odločno; četudi se bo pri tem komu malce povetil nos — nič zato! Bolje prva zamera kot zadnja! Previdnost je »mati modrih« in še ta je »mati postala«!

Nikoli nismo dovolj previdni, ko gre za ravnanje z orožjem. Več odličnih psov krvosledcev so vodniki že izgubili zato, ker pred iskanjem ostalih lovcev niso opozorili, kdo odda usmrtilni strel na ustavljeno divjad. Zavedati se moramo, da imamo sami gotovo več izkušenj v takih okoliščinah kot lovec, ki je iskanje morda doživel prvič v življenju. Zaradi velike razburjenosti in želje po trofeji lahko namesto na divjega prašiča ustrelimo na psa ali pa tako nerodno oziroma nesrečno v skalo, da se krogla pri tem razbije in drobci usmrtilijo psa; tudi to se je že dogajalo. Če je na-

šemu pridnemu in zvestemu štirinožnemu pomočniku usoda namenila tako smrt, je vseeno manj boleče, če to napako napravimo sami, kot pa če bi jo tuji lovec! Kadar pes ustavi ranjeno divjad v goščavi ali na slabo preglednem prostoru, pa se lahko pripeti še kaj hujšega. Lovec, ki pred nami zapira goščavo, zasliši psa na mestu. Zaradi neučakanosti in lovske strasti steče proti ustavljeni divjadi in ko ustrel, niti ne pomisli, da lahko iz tiste smeri prihaja tudi vodnik, ki naj bi opravil to delo in tako krogla namesto jelena zadene vodnika (ali ga zadene skozi jelena); tudi to se je že zgodilo. Nesreča se lahko zgodi tudi, če vodnik ne ve, da je lovec zapustil stojišče in se bliža ustavljeni divjadi, čeprav nima tam kaj iskati.

* * *

Vedno sem vesel, če me pokličejo za iskanje obstreljenega medveda, saj so to ponavadi izredno razburljiva in zanimiva iskanja, polna dogodivščin in napetosti. Tudi tokrat je bilo tako. Proti koncu oktobra me je zvečer poklical lovec Blaž in mi sporočil, da so na mrhovišču pri Polomu obstrelili medveda. Medved je strel nakazal, vendar je »odhlačal« naprej. Zjutraj bodo znova pregledali, ali ne leži morda že mrtev kje v bližini mrhovišča; če ga ne bodo našli, me bodo do pol osmih poklicali, zato naj bom pripravljen.

Že zvečer sem si pripravil vse za pot. Tudi Capi (ki domuje v stanovanju) je takoj zaslutil, da bo treba v »akcijo«, zato me je spremljal na vsakem koraku. Vsake toliko je sedel in zalajal — češ, pojdimo že, kaj še čakamo! Komaj sem mu dopovedal, da bomo šli šele zjutraj, če bo seveda treba.

Tisto noč sem slabo spal. Vso noč sem se spraševal, ali ga bodo našli sami ali ne (če sem čisto odkrit, sem si potihem želel, da ga ne bi). Komaj sem dočakal jutro. Ob pol osmih je telefon še kar molčal — to se pravi, da so ga našli sami. Že sem se odpravil proti vratom, da bi odšel v službo, ko je telefon le zazvonil. V hipu sem bil pri njem in dvignil slušalko. Blažev glas mi je sporočal: »Janez, treba bo v Polom, ker obstreljenega medveda niso našli!« Dogovorila sva se, da se ob pol devetih dobimo na cesti, ki vodi k mrhovišču.

Žena je medtem peljala oba psa na jutranji sprehod. Ker pa sta psa že čutila, da ne bom šel v službo, ampak da gremo iskat, sta se takoj vrnila in z veselim tekanjem in lajanjem okrog avtomobila čakala, kdaj bom odprl

vrata, da se namestita vsak na svoj prostor.

Ob napovedanem času smo bili na mestu, kjer nas je čakala zbrana družba lovcev. Po pregledu nastrela tik ob razpadajočem konjskem truplu je bilo težko kaj pametnega ugotoviti. Tudi smrad tam okrog je bil neznosen, zato sem dal oba psa takoj na nastrel, da bi čimprej prišli na bolj čist zrak. Zjutraj so našli lovci kakih 50 m od nastrela v kotanji kri in to je potrjevalo, da je medved v resnici zadet. Tudi mi trije smo jo našli in ji sledili po pobočju hriba proti vasi Polom; Džoni prosto, Capi pa na slednem jermenu sta vijugala za medvedom. Drugi so nam sledili. Ko je lovski čuvaj Stane videl, v katero smer drži sled, je rekel: »Naravnost v smrečje je šel!« In res, po kakih 600 m smo bili pred smrečjem, ki se razprostira na površini približno 16 do 20 ha. To je precej težko prehodna goščava, polna črnega trna, robide, smrečic in skal. Džoni, ki je bil na sledu nekaj metrov pred nami, se je pred goščavo ustavil, dvignil glavo in pogledal nazaj proti nam, češ:

»Fantje, tu bo treba malo bolj previdno naprej!« Zato smo se ustavili tudi mi. Ker Džoniju še nisem čisto zaupal, saj je bil še premlad in je imel premalo izkušenj z medvedi, sem ga dal na sledni jermen, Capija pa sprčil, da bi lahko pred nami pregledal teren; medved bi lahko ležal že takoj na začetku smrečja težko ranjen ali pa celo mrtev. Capi je takoj izginil v smrečje, mi pa smo počakali na poti, ki vodi med visokim gozdom in smrečjem v hrib, da bi videli oziroma slišali, kaj bo.

Nekaj minut smo tako stali in prisluškovali, ali se bo Capi oglasil in kje. Ker dolgo ni bilo slišati nobenega glasu, sem ga poklical, da med tem po naključju ne bi prišel na sled zdrave divjadi in jo pogнал. Capi se je takoj vrnil. To se pravi, da medveda ni v bližini. Spet sem ga pripel na sledni jermen, Džonija pa spustil, da bi bil pred nami za »izvidnico«. Vse druge lovce sem poslal na cesto, ki vodi v Polom, da bi tam počakali nadaljnjih navodil. Z menoj je ostal samo lovski čuvaj Stane, da je označeval sled z belim »paloma« papirjem. Napotili smo se v smrečje za medvedovim sledom. Šele po dobrih 200 m sleda v smeri proti vasi sva našla s Stanetom na apnenčasti skali prvo kapljo krvi. Videti je bilo, kot bi se medved tu prekotalil prek skale. Od tod je Capi po strani zavil nazaj proti mrhovišču, zato sem zaklical lovcem na cesti, naj takoj za-

stavijo gornji rob goščave, ker kaže, da je šel medved v hrib. Medtem ko smo se Capi, Stane in jaz prebijali skozi goščavo nazaj proti njenemu robu po sledu, na katerem ni bilo krvi, je bil Džoni že kakih 30 m pred nami. Capi mu je napeto sledil, vendar nisem vedel, ali smo na pravem sledu. Lahko bi med tem dvignil trop divjih prašičev ali jelenjadi (povsod so bili sveži iztrebki) in sledili te živali namesto ranjenega medveda. Kmalu pa nam je ta dvom pregnal Džoni, ki se je vrnil po sledu nekam čudno vznemirjen — kot da je v goščavi pred nami našel nekaj, česar si sam ne upa napasti. To je opazil tudi Stane, in mi zato predlagal, da bi se povzpeli na visoko prežo, ki je stala na robu gozda, od koder bi laže zagledal ranjenega medveda, ki je gotovo tu pred nami (verjetno si je mislil, da je tudi bolj varno biti na visoki preži kot pa v tej nepregledni goščavi za ranjenim medvedom). V takih primerih — ko iščemo obstreljenega medveda ali merjasca — je treba ukrepati z največjo mero previdnosti in razuma, predvsem pa brez vsake panike in zaletavosti. Sicer se lahko zgodi, da bodo iz goščave odnesli katerega od zasledovalcev! Zato sem znova pripel na sledni jermen Džonija in spustil Capija, da bi smrečje, ki se je razprostiralo pred nami in iz katerega se je Džoni vrnil tako »sumljivo«, temeljito pregledal. Capi je takoj stekel v smrečje in kmalu zalajal na mestu — torej je tam medved! Je mrtev ali

težko ranjen, tega nisem vedel, ker je bilo slišati samo Capija. Medved se ni oglašal, pa tudi premikal se ni, ker se smrečice niso majale. Ker sem moral imeti obe roki prosti, da bi laže držal puško pripravljeno na strel in ker sem se tako tudi laže prebijal skozi smrečje in črni trn, sem odpel še Džonija. Da bi medveda po potrebi zastavili, sem na gornji rob goščave poslal lovce, ki so čakali na cesti. Ker medved ni jelen, da bi v največjem diru izginil, sem upal, da sem tako napravil najbolj prav. Džoni se je takoj pridružil Capiju in tudi že napadel. Tedaj sem videl, da je medved še živ. Če smo na pobočju, se je treba ranjenemu medvedu ali merjascu vedno približevati tako, da smo nad obstreljeno živaljo, ta pa pod nami, pa čeprav veter pri tem ni naš zaveznik in nas bo žival dobila v nos; to je še vedno bolje, kot če nas medved na strmini napade od zgoraj. Če je žival nad nami, imamo samo minimalno možnost, da ne bo po nas, ali pa je sploh nimamo! Zato sem tudi sam zdaj zavil v desno na strmino. Medved me je zavohal in se je takoj umaknil za kakih 20 m naprej, kjer sta ga psa spet ustavila. Zdaj, ko sem vedel, da žival ni mrtva, sem potreboval dvojno mero previdnosti, če sem hotel ostati živ. Preden sem se znova prebil skozi goščavo in se z vrha približal kraju, kjer sta lajala psa, so se vsi trije pomaknili še za kakih 20 ali 30 m naprej. Tako smo se pomikali po goščavi že kako uro in pol, pa

Kljub močnemu naliveu smo v slabi uri medvedko izsledili. Bila je še živa — zadeta v mehko, zato si je v blatu hladila trebuh.

Foto J. Pernat

še nisem imel sreče, da bi ranjenega medveda vsaj za hip videl, čeprav sta ga psa medtem že najmanj dvajsetkrat ustavila! Sprva se je medved umikal v bližini gornjega roba goščave v smeri vasi, nato nekoliko niže ponovno proti mrhovišču, pa se spet obrnil proti vasi, zavil ob robu proti cesti in se dobrih 20 m nad cesto obrnil nazaj proti mrhovišču. Tako smo prekrizarili že skoraj vso goščavo in pri tem »položili« toliko sledov, da bi medveda v tem labirintu le še težko našli, če bi se nam izmuznil. Ko sta ga psa znova ustavila, tokrat kakih 25 m nad cesto, sem se mu lahko prvič toliko približal, da sem zagledal okroglo uhlje. Sprva sem mislil, da je Džoni, ker mu je bil po barvi precej podoben. Ker pa sem takoj nato zagledal Capija in Džonija desno od uhljev, ki sem jih videl prej, sem takoj spoznal, da je to lahko samo obstreljeni medved. Bolj se mu nisem smel približati, saj sem bil že tako preblizu. Pa tudi če bi se mu hotel, bi se mu lahko približal samo s spodnje strani v smeri proti glavi; telo je imel namreč zakrito ob skali in prekrito še s smrekovimi vejami. Treba se je bilo odločiti, kaj storiti. V glavo ga nisem smel ustreliti, saj bi mu 12,8 gramska krogla lobanjo raztreščila, prav lobanja pa je trofeja! Na kakšne ovire pa bi krogla naletela, če bi streljal v tisto goščavo, kjer naj bi bilo telo, tudi nisem vedel. Kljub temu sem se odločil za strel v goščavo in pomeril sem dobrega pol metra nazaj od uhljev, ki sem jih videl; ustrelil sem — kar bo, pa bo! Bil sem že ves krvav od prask in popikan od črnega trna (še štirinajst dni po tem iskanju sem si z iglo »kopal« trne izpod kože), hlače pa so že kar lepo cvetele. Odmev strela se še ni docela polegel, ko je medved zarjovel, in to tako strašno, da mi je ledenela kri. Postavil se je na zadnje tace in se v skoku (ki je bil dolg okrog 6 m) pognal v smeri ceste proti smrečicam pod njim. Med skokom sem ustrelil drugič. Ker pa je medved naslednji hip že padal proti smrečicam, sem ustrelil nad njim in namesto v medveda je krogla udarila kaka dva metra levo od Cveta, ki je stal na cesti. Cvetu je takoj zavpil: »Janez, ne streljaj več sem — tu sem jaz!« Vendar bi bilo to, če ga krogla ne bi zgrešila, po njegovi krivdi zanj prepozno. Strelci so se namreč z gornjega roba goščave, kamor sem jih poslal, premikali nazaj proti cesti tako, kot je potekala gonja, ne da bi me o tem obvestili. Cvetu se je ustavil na cesti pod goščavo, kjer

sta psa držala medveda, ker je pričakoval, da bo medved tam prečkal cesto. Pri tem pa ni pomislil, da se temu mestu po goščavi približujem tudi jaz in da bom po vsej verjetnosti prvi streljal na medveda. Tako me ni opozoril, naj v to smer ne streljam, oziroma me je opozoril šele, ko je krogla udarila ob njem v zemljo. Iz vsega tega vidimo, kako hitro se lahko zgodi nesreča! Zato si za vedno zapomnimo: *Ne zapuščajmo mest, na katera nas je postavil vodnik krvosledca in ne približujmo se sami od sebe obstreljeni divjadi, ki jo je ustavil pes! To je delo za vodnika!* Če pa to že napravimo, je nujno, da o tem vodnika prej obvestimo, pa čeprav se bo zato obstreljena divjad dvignila in umaknila! Še vedno je bolje to, kot da zaradi take neumnosti ustrelimo prijatelja.

Cvetu me je nato posvaril, naj bom previden, ker je medved v smrečju pred menoj težko ranjen, saj je po strelu strahovito zarjovel. Tudi psa sta bila od njegovega rjojenja kar šokirana, zato sta obstala na mestu. Ko pa sem ju vprašal, kje imata »aport«, sta se takoj zapodila v smrečje, kamor je izginil tudi medved, da ga preiščeta. Kmalu sta se vrnila, ne da bi nakažala, da je medved v smrečju. Cvetu, ki je še vedno stal na cesti, sem sporočil slabo novico. Gotovo sem ga zgrešil in je najbrž zarjovel od besa, ne pa zaradi zadetka. Ker je Cvetu rekel, da čez cesto ni šel, proti meni pa tudi ne, saj bi ga videl, če bi šel v desno, je mogoče samo to, da se je odpravil nazaj po svojem sledu, od koder je prišel. Capi je medtem že izginil v goščavi. Z Džonijem sva še nekaj časa postala, da bi tako lažje slišala, če bi se Capi spet oglasil. Ker je ostalo vse tiho, sva se tudi midva odpravila v levo in nazaj proti gornjemu robu goščave, kamor je po moje medved pobegnil. Ko sva se z Džonijem naposled prebila proti gornjemu robu goščave, nisem niti videl niti slišal, da bi Capi medveda držal na mestu ali ga gonil. Odločil sem se, da Capija pokličem nazaj in poskusim znova iskati od mesta, kjer sem streljal. Ko sem trikrat zapiškal in psa poklical še po imenu, se je čez nekaj časa kakih 150 m od mene v smeri proti mrhovišču zaslišal Capijev »hov« in že je zarjovel tudi medved, rjojenju pa je sledil nepretrgan Capijev lajež. »Ga že ima!« sem rekel Džoniju ob sebi. Džoni se je takoj pognal proti laježu in tudi sam sem se začel prebijati skozi »džunglo«. Ko sem se naposled prebil skoznjjo in se začel

razgledovati, ali se kje majoje smrečice, se je medved premaknil naprej. Enako je napravil tudi pri mojem drugem poskusu. Šele v tretje mi je uspelo skozi smrečice opaziti nekaj rjavega. Spet sem moral ugotavljati, ali ni to morda Džoni, ki je neprestano krožil okrog medveda, se vračal k meni in se bolj poredko oglašal. Capi pa je ves čas napadal in lajal z istega mesta. Ko sem se prepričal, da gledam medveda in ne Džonija, sem se nekoliko sklonil in ustrelil v sredino te rjave gmote. Spet se je zaslišalo strašno rjojenje! Medved se je spet postavil pokonci in se pognal v smrečje pred njim. Nato je vse utihnilo — tako medved kot oba psa. Sem ga spet zgrešil? Ali pa leži težko ranjen v smrečicah? To negotovost je prekinil Capi, ki se je spet oglasil na mestu. Tako sem vedel, da je medved ostal v smrečju, nisem pa vedel, ali je mrtev. Počasi sem se približeval, pripravljen na strel in budno oprezal, kje bom zagledal kosmatinca. In glej, na robu majhne jasice je ležal medved med dvema smrečicama in se znova poskušal dvigniti. Pri tem je odpiral gobec, kot bi se hotel oprijeti veje in se potegniti naprej. Da bi ga čimprej rešil muk, sem ustrelil še enkrat in tedaj se je popolnoma umiril.

Medved, težak 150 kg, je bil zadet bolj s prednje strani v prvo levo nogo. Krogla mu je zdrobila nadlahtnico in se zmaličena ustavila tik za kožo na prsnem košu blizu prsnice, tako da ni bilo izstopne rane. Vstopna rana je bila visoko (strel z visoke preže), zato po sledu tudi ni bilo skoraj nobene krvi. Tako se je vse končalo srečno, vendar ni veliko manjkalo, da bi bil konec tako za Cveta kot zame zelo žalosten!

(Se nadaljuje)

Spodbudni rezultati raziskovalne naloge »Mala divjad« na Koprskem

Narcis Družina, nosilec raziskovalne naloge »Mala divjad« za koprsko območje

Že leta 1981 smo sklenili, da tudi na Koprskem imenujemo posebno komisijo za ponovno oživitve gojitve male divjadi. Komisijo je imenoval IO ZLD Koper in je takoj začela delati.

Najprej je povabila na ogled naših lovišč priznanega strokovnjaka za malo divjad ing. Alojza Černeteta, strokovnega svetovalca LZ Slovenije. Lojze Černe si je v zimskem času ogledal nekatera lovišča na obalnem območju in nekatera v zaledju. Skupaj smo ugotovili, da nekateri predeli obalnih lovišč še niso povsem neprimerni za gojitev male divjadi, medtem ko to za zaledje ne velja več. V zaledju se razprostirajo že dokaj strnjeni in visoki gozdovi skorajda brez podrastu. Tak prostor pa gotovo ni primeren za gojitev male divjadi, temveč je bolj primeren za drugo divjad, na primer srnjad, jelenjad in divjega prašiča, ki tudi v resnici vedno bolj osvajajo ta prostor; njihova številčnost je že dokaj narasla.

Zaradi takih ugotovitev je komisija svoje delo usmerila na območja, kjer so po njenem mnenju razmere še primerne za gojitev male divjadi.

Najprej je IO ZLD Koper pozval vse LD, ki gospodarijo s temi lovišči, da posamezna območja, ki so primerna za gojitev male divjadi, v celoti zaščitijo in to prepovejo sleherni lov.

Tako so bili v soglasju z LD in po sklepu skupščine ZLD oblikovani trije rezervati:

Prvi rezervat meri približno 1500—1700 ha in leži na tromeji LD Šmarje, LD Strunjan in LD Izola. V ta rezervat je bilo leta 1982 iz umetne vzreje izpuščenih 350 odraslih fazanov v spolnem razmerju 1:4,5—6. Spočetka so posamezni lovci za fazane lepo skrbeli in jih dodatno hranili ter nadzorovali. Pri tem pa moram tudi odkrito povedati, da so se tega dela kmalu naveličali in fazani so bili prepuščeni sami sebi. Zakaj je do tega prišlo, ni težko ugotoviti, saj vemo, da smo vse prevečkrat zaprti sami vase in pravzaprav dvomimo v vsak poseg, ki ga opravimo s svojimi močmi ter smo že takoj spočetka prepričani, da je obsojen na propad. Kljub temu pa so nekateri le vztrajali in na vsak način želeli videti, kakšen

bo uspeh tega vlaganja in zaščite. Že v prvem letu so območje pregledali nekateri lovci iz posameznih skupin. Ugotovitve so bile sicer različne, celotna ocena pa je le bila pozitivna, saj so opazili določen napredek pri gojitvi male divjadi oziroma fazanov. Res je sicer, da je to območje tudi najbolj primerno za gojitev male divjadi, res pa je tudi, da je bilo prav to območje dobesedno prenaseljeno z lisicami, kanjami, srakami in šojami. Lovski čuvaj in lovci LD Strunjan so to v sezoni 1980/81 odstrelili več kot 60 lisic, kar je skoraj neverjetno, ker to območje ne meri več kot 2000 ha. Po tem podatku si vsak lovec zlahka ustvari podobo, kakšna je to gostota plenilcev. Če gledamo strokovno, ima tudi lisica svoj prostor pod soncem, vendar pa vemo, da naj ne bi bilo v revirjih, ki so predvideni za malo divjad, več kot 1—2 lisici na 1000 ha. Iz pogovorov s starejšimi lovci s tega območja se da izluščiti, da je bilo takrat, ko je v teh območjih številčnost male divjadi dobesedno cvetela, lisic zelo malo.

Zaradi spodbudnih rezultatov, ki smo jih ugotovili v letu 1981, smo se odločili, da bomo tudi v letu 1983 v te predele spustili še nekaj fazanov, kar smo marca letos tudi napravili. Izpuščeni so, kot trenutno kažejo rezultati, obnesel, saj lahko vidimo precej več fazanov kot vrsto zadnjih let. O popolnih rezultatih seveda še ne moremo govoriti, ker bomo to videli šele jeseni. Z gotovostjo pa lahko že danes rečemo, da se da z zaporo določenega predela lovišča še kako pomagati mali divjadi. V zadnjem obdobju pa nam pomaga tudi kmetijstvo, ki se spet prebujajo, saj so ta območja znova lepo obdelana, hkrati pa so v bližini obdelovalnih površin tudi remize.

Drugi rezervat smo prav tako določili na svetu, primernem za gojitev male divjadi oziroma fazana, in sicer na tromeji LD Koper, LD Šmarje in LD Marzige. Rezervat meri nekaj več kot 1000 ha. Tudi v tem rezervatu se kažejo dobri rezultati, vendar pa nekoliko slabši kot v prvem, po vsej verjetnosti zato, ker so na tem območju že monokul-

OBVESTILO

Na skupni seji z DO odkupovalkami uplenjene divjadi smo se dogovorili da do 15. 1. 1984 veljajo enotne (akontacijske) odkupne cene za naslednjo divjad:

VELIKA DIVJAD:

Srnjad	kg
I. kakovostni razred (nepoškodovana hrbtnica in stegna) . . .	358 din
II. kakovostni razred	300 din
Jelenjad (z glavo in nogami)	180 din
Divji prašiči	170 din
Gamsi in mufloni	210 din
Medvedi	200 din

MALA DIVJAD:

Poljski zajec	350 din
Fazan(ka)	150 din
Raca mlakarica	100 din
Poljska jerebica	100 din

Malo divjad sprejemajo DO odkupovalke z odstranjenim drobovjem.

LZS

ture, se pravi večje obdelovalne površine z manj kritja, predvsem v zimskem času. V tem območju je tudi precej plenilcev; zlasti je številna »aviacija«, kot pravijo domačini pernatim plenilcem, ki napadajo plen iz zraka. Tretji rezervat je najmanjši in leži v Rižanski dolini, ki zajema predel LD Dekani, LD Rižana in LD Koper.

Tudi v ta predel je bilo izpuščeno določeno število odraslih fazanov. Pozimi 1982 si je ta predel ogledala komisija, v kateri je bil tudi Lojze Černe. Komisija je ugotovila, da je zastopanost oziroma navzočnost fazana dobra, torej se je izpusť obnesel. Koliko se je obnesel, pa bomo videli v letošnji jeseni. Seveda bomo slovenske lovce še naprej obveščali, kako se je ta naložba obnesla v naših loviščih.

SKLEP

Če skušam kot odgovorni za izpeljavo tega praktičnega dela raziskovalne naloge »Mala divjad« na Koprskem v kratkem povzeti dosedanje izsledke, jih lahko strnem v naslednje:

1. *Izpust fazanov v lovišče ali del lovišča se obnese, če so naravne razmere za obstoj te vrste male divjadi še ustrezne.*

2. *Pred izpustom je treba plenilce odstreliti na najnižje možno število, sicer izpuščanje ne bo uspešno, zlasti zato ne, ker umetno vzrejeni in nato izpuščeni fazani nimajo tako močnega nagona po samoohranitvi kot tisti, ki so zrasli v prosti naravi.*

3. *Vsekakor je treba za izpuščene fazane skrbeti, jih hraniti in jim nuditi primerno kritje ter jih splošno nadzorovati.*

4. *Izpust naj bo opravljen že v času vegetacije, se pravi niti prezgodaj niti prepozno spomladi.*

5. *Najbolj se obnese izpusť fazanov v spolnem razmerju 1:4 v korist fazank.*

V letu 1983 pripravljamo za izpusť kakih 500 fazanov podvrste *tenebrosus*, ki ga imenujemo tudi francoski fazan, za katerega menijo, da mu bolj ustrezajo gozdni sestoji. O samem izpustu, o izbiri kraja in o načinih spremljanja bomo slovenske lovce obvestili v glasilu Lovec.

Po lovskem svetu

Lov na svizce z grenkim priokusom

Andrej Levičnik

Bilo je to pred več leti. Na prijazno povabilo našega lovskega prijatelja Filipa iz Celovca sva se s Petrom odpravila v Avstrijo na lov na svizce.

Začelo se je že v Ljubljani s poizvedovanjem o najustreznejšem kalibru in vrsti lovske puške, ki jo morava vzeti s seboj. Od »izkušenih« lovcev na svizce sva zvedela, da je najprimernejši kaliber na primer .222 R magnum ali $5,6 \times 50$ do največ $5,6 \times 57$ z dobrim strelnim daljnogledom, po možnosti s šestkratno povečavo. Krogla mora imeti delni, nikakor pa ne polni plašč, ki sicer svizca prav tako usmrti, vendar šele, ko je že več metrov v rovu in je tako za lovca praktično izgubljen. Učinek krogle mora biti torej tak, da svizec pade v ognju, sicer ne bo uspeha. Prav zato je potrebna krogla z delnim plaščem.

Poleg tega sva prebrala vse, kar je bilo pri nas napisanega o svizcu.

Tako oborožena s puškama in »primerim teoretičnim znanjem« sva odrinila s Petrom v Avstrijo.

Prijazni lovski tovariš Filip s svojo družico naju je čakal v svojem stanovanju na obrobju Celovca. Po lovski večerji, ki nam jo je pripravila ljubezniva gospodinja, smo napravili načrt lova za naslednja dva dni, kolikor nama je bilo odmerjenega časa za lov na svizce.

»Svizci žive tod zelo visoko — nad 2000 metrov in čeprav se bomo peljali z avtomobilom dokaj visoko, moramo kmalu na pot!« je dejal Filip. Rečeno — storjeno.

Zjutraj se nam je pridružil tudi Filipov prijatelj Helmut, ki je revir, v katerem so živeli svizci, dobro poznal in bil tudi neke vrste gospodar v omenjenem lo-

višču. Čeprav smo se odpravili na pot ob petih zjutraj, smo se pripeljali na primerno višino šele okoli desetih dopoldne. Ko smo parkirali avto in si pred tem še ogledali njihovo lovsko kočo, ki stoji približno 2000 m visoko, smo se razdelili na dve skupini. Peter je šel s Filipom, jaz pa s Helmutom.

Območje, v katerem žive svizci, spada med starejše geološke tvorbe. Tod so ljudje že v prejšnjih stoletjih iskali in kopali drage kovine. Svizci žive na bolj ali manj strmih pobočjih, kjer se kamnine mešajo s sloji zemlje, tako da imajo živali dovolj možnosti za kopanje svojih rogov.

S Helmutom sva se počasi vzpenjala po gorski poti, ki je sekala pobočje na dva dela. Nisva hodila še pol ure, ko je Helmut pokazal na desno visoko po pobočju in mi šepnil: »Svizec! Streljaj!« »Kje pa je? V daljnogledu vidim samo nekaj razmetanega manjšega kamenja,« sem mu odgovoril. »Poglej!« in mi je znova naravnal daljnogled v smer, v kateri naj bi stal svizec. Ko sem ga tako že nekaj časa iskal z daljnogledom, je svizec obrnil glavo, ki sem jo imel do tistega trenutka za kamen. Naposled sem lahko pripravil puško. Pazljivo sem pomeril, pritisnil na petelina in — bum. Svizca je vrglo v zrak, napravil je manjši krog po pobočju in skočil v luknjo. Ko sva prišla do rova, sva ugotovila, da je svizec ležal v vходу v rov in da ga je krogla samo podstrelila, zato je tako poskočil, in se živ in zdrav vrnil v svoje domovanje. Ob tem dogodku sem se prepričal, da imajo svizci izredno varovalno barvo in da so zelo prilagojeni zemljišču, na katerem živijo.

Po tem prvem spodrsrlaju ni minilo četrť ure, ko je Helmut spet pokazal na pobočje, strmo navzdol, na katerem je ležala velika osamljena skala. »Poglej, tam leži kapitalen svizec! Streljaj!« »Na tisti skali?« sem ga nejeverno vprašal. »Tam je samo siv kamen!« »Kakšen kamen! To je svizec!« mi je odgovoril že kar nekam nestrpnost. Da je res svizec, sem opazil šele, ko se je rahlo premaknil. Bil je popolnoma siv, da ga je bilo nevaženemu očesu skoraj nemogoče ločiti od okolice. Zlasti je to veljalo za naju s Petrom, ki sva svizce poznala dotlej samo po opisu iz knjig. Hitro sem legel na rob poti in pomeril strmo navzdol proti svizcu. Sprožil sem in še med pokom sta me zagrnili trava in prah, ki ju je zvrtnčila krogla iz moje puške. Krogla je zaradi moje nepazljivosti in lovske mrzlice oplazila košček zemlje in travo

pred menoj. Ko se je razkadilo, sem videl, da svizca ni več na skali.

»Ali greva na nastrel,« sem prosil Helmuta. »Kakšen nastrel neki!« je Helmut nekam obupano zamahnil z roko. »Ta je meter od poti, kjer si s kroglo pobral travo in zemljo. Ali znaš s to puško sploh streljati?« je podvomil, ko sem po njegovem še drugič zgrešil. »Puška res ni moja, vendar vidiš, da je šlo za milimetre,« sem se mu opravičeval. »Boš videl, v tretje gre rado,« sem ga tolažil.

Odpravila sva se naprej. Po daljši hoji sva prišla na nekoliko položnejši svet, ves posejan s skalami, in na večji razdalji opazila svizce. Eden med njimi je bil popolnoma črn, kot sosedov maček, zato sem ga vprašal, ali imajo tod tudi mačke. »Kakšne mačke neki, to je svizec!« Tako sem ugotovil, da glede barve za svizca ne velja nobeno trdno pravilo, saj sem do tedaj videl svetlo rjavega, popolnoma sivega, zdaj pa še čisto črnega. »Dobro, da nimate še rdečega. Ne vem, kako bi tu preživel,« sem se pošalil. »Poskusiva jih zalesti,« je predlagal Helmut po krajšem opazovanju.

Ko sva se priplazila na strelno daljavo, so bili svizci že vsi na varnem v svojih luknjah. »Počakajva pol ure,« je predlagal Helmut, »zagotovo bodo prišli spet na plano.« In res, po dobre pol ure se je prikazal na približno 80 m oddaljeni skali svizec, tokrat popolnoma pisan, z odtenki od svetlo do temno rjave barve. Po krajšem opazovanju mi je Helmut pomignil in rekel: »Dober bo. Streljaj!« Tokrat pa moram zares dobro pomeriti, da ne bodo Avstrijci rekli, da pri nas ne znamo streljati. Po vseh pravih praksah in teorijah sem pomeril, sprožil, a svizec je ostal na skali, ne da bi se premaknil. Oba s Helmutom sva pogledala skozi daljnogled in videla, da se okrog svizca širi rdeča pika. »Odlično! Zadet je!« se je razveselil Helmut in me začel trepljati po hrbtu ter mi čestitati za dober strel. »Grem pogledat, pa svizca prinesem,« sem rekel in že sem stekel proti plenu.

Ko sem prišel do svizca, sem videl, da ga skoraj tretjina manjka; krogla mu je odnesla skoraj celo zgornjo levo polovico. Nekam čudno majhen se mi je zdel. »Nisem mislil, da so svizci tako majhni,« sem razmišljal ob mrtvem plenu, »saj ni dosti večji od podgane. Čudno!«

Ko sem prinesel svizca do Helmuta, se je prijel za glavo, ko ga je zagledal. »Saj to je vendar mladiček! Oh, kako sva ga polomila!« je tarnal Helmut. »Si

Predel, v katerem smo lovili

Foto A. Levičnik

ga kar ti polomil! Saj veš, da jaz svizca ne poznam dobro,« sem mu škodoželjno odvrnil in bil kar zadovoljen, da sem se mu lahko malce oddolžil za svoje prejšnje spodrsrljaje. »No, pa počakajva še malo,« je dejal Helmut, »gotovo se bo še kakšen prikazal.« Po slabi uri se je res prikazal svizec, morda 10 m oddaljen od mesta, kjer sem streljal na prvega in se je zleknil na vrh skale. Po barvi je bil podoben tistemu, ki sem ga ustrelil. Gotovo je iz istega gnezda, sem mislil sam pri sebi. »Streljaj!« je tiho dejal Helmut. Jaz, ne bodi len, sem skrbno pomeril in svizec se je zavalil po skali navzdol, kjer je nepremično obležal. »Si se pa res naučil dobro streljati,« me je Helmut veselo potrepeljal po rami. »Kar prinesi ga, ta bo pravi!« Ko sem prišel do živali, sem videl, da ga je ostalo nekaj več kot prvega, po velikosti pa se nista kaj prida razlikovala. »Hej, Helmut, zdaj pa sem prinesel še brata tistega svizca, ki sem ga ustrelil, da mu ne bo dolgčas,« sem se pošalil proti Helmutu, ko sem prinesel plen. Prebledel je in videl sem, kako ga kar razganja zaradi razočaranja nad svojo ocenjevalno (ne)sposobnostjo. Ko se je nekoliko pomiril, je hladnokrvno dejal: »Veš kaj, lov je lov in živemu človeku se vse pripeti. Oba svizca bova vrgla stran, po kosilu pa dobila novega, kapitalnega!« »Kaj kapitalnega, samo da bi bil malo večji!« sem dejal. »Ta dva pa bom kar vzel s seboj. Če ne ujameva nič drugega, bosta kljub temu lep spomin na današnji lov.«

V planinskem domu smo se že čez slabo uro dobili s Filipom in Petrom. Peter je dopoldne uplenil lepega kapitalnega svizca. Kljub dobremu strelu ga je moral izkopati iz rova, v katerega se je zavlekel. Imel je srečo, ker je bil rov razmeroma plitev. Odstraniti mu

je bilo treba samo nekaj manjših skal in že je bil pri njem. Tudi ta svizec je sedel na samem robu in se je po strelu zakotalil po rovu navzdol.

»Po kosilu greš z menoj,« je dejal Filip, »da boš videl, kako se lovi svizce! Vem pa tudi za kapitalnega, le počakati ga morava, ko bo proti večeru prišel na plano.« »Prav, pa zamenjajva, grem pa popoldne jaz s teboj,« sem odvrnil. S Filipom sva prišla na pobočje, kjer naj bi bil kapitalen svizec. Pripravila sva si dober prostor, kjer sva ležala čaka.

Začelo se je že nočiti, ko se je na 100 m oddaljenem pobočju prikazal svizec. Filip ga je opazoval z daljnogledom in ga prepoznal. »To je tisti! Da, pravi je! Kar streljaj!« je vzkliknil ves razburjen. Medtem ko je ugotavljal, ali je pravi ali ne, sem že ležal na zemlji s pripravljeno puško. Na njegovo povelje sem sprožil. Po strelu je svizec izginil, kakor bi se vdrl v zemljo. Na steni, poleg katere je ležal, pa se je prikazal velik temen madež. »Zadet je,« je ugotovil Filip, »gotovo leži pod steno!« Kar odneslo me je do mesta, kjer je bil svizec, da bi čimprej videl, kaj se je zgodilo. Ko sem prišel do tja, sem zagledal rob vhoda v rov in svizec se je enostavno, smrtno zadet, samo zvrnil vanj. Ko sem vanj posvetil z baterijo, sem zagledal rep, ki se ga je dalo z malo muke in spretnosti doseči. Tako sem potegnil svizca iz rova. Ko sem ga držal v rokah, sem ugotovil, da tudi ta ni kaj dosti večji od tistih dveh dopoldanskih mladičev, morda je bil le kakih 10 cm daljši. »Poslušaj Filip,« sem začel, ko je prišel do mene, »ali je to ta kapitalni?« »Hudiča!« se je pridružil Jože, »to je enoletni, ne pa kapitalni! Kako sva se mogla tako ušteti?« »No ja, morda bomo do jutri dobili kakšnega, ki je še kako leto sta-

Kapitalen svizec

Foto V. Peraccino

rejši. Tako bi imeli kompletno zbirko svizcev, zbranih po starosti, kar je tudi nekaj! Se bom vsaj naučil razlikovati svizce natančno po letih,« sem se pošalil.

Pri večerji so bile seveda krive za neuspeh lova vse mogoče stvari: mrak, meglice in podobne nevšečnosti, samo naša nerodnost ne.

»Zjutraj pa gremo vsi skupaj in ni vrag, da ga ne bomo dobili,« so me tolažili. »Saj ni važno, tudi če ne dobimo nobenega več. Saj imam tri svizce, ki so sicer nekoliko manjši, zame in za spomin na ta lov pa bodo kar dobri,« sem dejal.

Naslednje jutro smo se že navsezgodaj odpravili iz koče po isti poti, kjer sva s Helmutom lovila prejšnji dan. Ne-

daleč od skale, kjer sem prejšnji dan s kroglo posnel nekaj zemlje in trave, je na razdalji približno 60 m ležal dokaj velik svizec. Zdaj sem jih tudi sam že bolje ločil. »Zalezti ga bo treba. Najbolje bo, da se spustim do skale. Od tam bom lahko bolje streljal, od tod je le malo predaleč,« sem dejal. Ko sem se srečno priplazil do skale, na kateri sem prejšnji dan streljal na svizca, sem ga zagledal pred seboj. Bil je v resnici precej večji od prejšnjih, na katere sem streljal in je ležal dokaj blizu, morda slabih 40 korakov od mene. Umiril sem se, dobro pomeril in sprožil. Svizec je po strelu kar izginil. Vstal sem, stopil na drugo stran skale in zagledal včerajšnjega sivega svizca, kako mrtev leži v redki travi med ska-

lami. No, tako je, če se vedno ne prepričaš, kako si streljal! Zdaj bom imel kar dva kapitalna! Kar videl sem že, kako se je svizec, na katerega sem malo prej streljal, pridružil sivemu kapitalcu, ki je ležal pred menoj.

Ko so Helmut in drugi prišli do mene, smo ugotovili, da je bila strelna rana sicer smrtna, vendar ne taka, da bi sivi svizec padel v ognju. Domnevali smo, da se je najbrž po strelu zavlekel v rov, kjer so ga drugi svizci po njihovi navadi ponoči spodili iz rova. Ugotovljeno je namreč, da svizci bolnim ali kako drugače poškodovanim živalim ne puste bivati v rovih, temveč jih še žive izrinejo iz bivališč in puste, da poginejo na prostem, zunaj njihovega bivališča. Po vsej verjetnosti se je tako zgodilo tudi z našim svizcem. Če bi si s Helmutom prejšnji dan ogledala nastrel, kot sem želel, ne bi videla nič drugega kot nekaj kapljic krvi in ugotovila bi, da je svizec ušel v rov.

Nato smo se vsi skupaj napotili še tja, kjer naj bi padel zadnji, peti svizec. Ko smo prišli do nastrela, smo imeli kaj videti! Na ploščati skali, kjer je še malo prej ležal, je bilo polno krvi, ostankov kože in drobovine. Pod skalo smo zagledali vhod v rov, v katerega se je svizec zvrnil. Vendar tega nismo mogli izvleči, kajti rov se je spuščal strmo v zemljo in po dveh metrih zavil na desno. Brez psa je bilo nemogoče priti do svizca, ki se je zavlekel globoko v rov.

Izkušnje, ki sva jih dobila s Petrom na tem lovu, so dragocene tudi za nas.

Tako na primer zdaj vemo, da so svizci po barvi izredno prilagojeni okolju, v katerem živijo. Orožje in zadetek morata biti takšna, da žival takoj usmrtita, sicer je za lovca izgubljena. Večina svizcev sedi tik ob vhodu v rov in malo je verjetno, da bi se od njega oddaljili in bi tako strelec dobil možnost za dober strel. Skoraj edino gibanje, ki sva ga videla, je bila pot od enega vhoda do drugega. Po tej poti pa gre svizec tako hitro, da nanj ne moreš zanesljivo streljati. Ker kljub dobremu strelu večina svizcev konča v rovu, mislim, da bi morali pri lovu na svizce obvezno imeti psa, ki bi žival lahko privlekel iz rova. Palica s primernim kavljem pa je skoraj nujna.

Tako se je torej končal naš lov na svizce, sicer z malo grenkim priokusom zaradi zadnjega izgubljenega svizca in spodrseljavev pri mladičih, vendar nama je po svoji zanimivosti in poučnosti ostal v nepozabnem spominu.

S Pehačkom na lovu

Franc Šetinc

S Pehačkom sem bil dvakrat, trikrat skupaj na lovu. Enkrat sva šla na jelena. Veselila sva se doživetij v lovišču: gozdne tihoče, sicer polne presenečenj, nestrpnega čakanja na preži, kramljanja z lovci, neskajenega veselja ob pogledu na trop jelenov ali tistega previdnega pogleda na preseko, ko pričakuješ, da boš tisti hip zagledal jelena ali pa boš naletel celo na merjasca...

Tikveški lovci so naju lepo sprejeli, Radeta še posebej, saj je bil njihov stari prijatelj. Dokler je kot general služboval v Beogradu, je kot lovski funkcionar večkrat prihajal mednje. Spoznali so ga kot skromnega in pravičnega človeka, dobrega lovca, s smislom za šalo in prijateljsko družbo. Ni se napihoval zaradi funkcije, so mi rekli. Ob njem si se počutil kot enak z enakim, veljal si pač toliko, kolikor je bilo v tebi človeka in pravega lovca... »Ne maram tistega, ki išče trofejo po meri svoje funkcije in čina,« je večkrat poudaril.

Pravil je o »lovcu«, ki je medtem, ko je kazal dovolilnico za odstrel »zlatega jelena«, že gledal na uro, da bi s tem poudaril dragocenost svojega časa. Tak človek ničesar ne ve o lovu, celo poučiti ga je treba, kam je treba streljati žival, da ne bi pomeril v glavo namesto za plečko. Tak potrebuje rogovje po meri svoje sobe...

»Dovolilnice za lov je treba deliti po lovskih zaslugah, ne po funkcijah,« je večkrat rekel.

Že prvi večer sem se vrnil z vejico za klobukom, kar pri Radetu, ki še ni bil naletel na »pravega«, ni zbujalo nikakršne zavisti. Naslednji dan je imel smolo — slišal je opozorilo lovca, da je pred njima jelen, a ga ni videl, ker mu ga je zakrivalo grmovje. Lovca je zašepetal: »Tovariš general, streljajte!« Nič. Potem še enkrat, zdaj že bolj nestrpno: »Streljajte!« Spet nič. Tedaj je Pehaček nenadoma stopil izza drevesa in navidez jezno, v resnici pa hudomušno ponudil lovcu puško, rekoč: »Na, pa streljaj, če ga tako dobro vidiš!«

Rade se je rad pošalil na svoj račun. Tisti večer nam je pravil, kako ga je

nekoč pred vhodom v Dom JLA v Ljubljani ustavil stražar in zahteval dovolilnico.

»Nimam je,« je Rade, ki je bil v civilu, skomignil z rameni.

»Si rezervni?« ga je vprašal vojak.

»Da, generalpolkovnik...«

Vojak je premeril drobceno Pehačkovo postavo in se nasmehnil:

»Ti da si general? Potem sem jaz maršal...«

Lovci v družbi so se razburili, ko je nekdo je v šali rekel, da je Pehaček majhen človek in velik general. »On može biti i mali general ali je za nas veliki čovjek,« so ga popravili.

Rado Pehaček po lovu na jelena v Belju
Foto V. Varičak

O relativnosti velikega in majhnega je imel Rade svoje posebno mnenje. Ko je nekdo rekel, da je Slovenija majhna dežela, ki je je na zemljevidu komaj za otroško dlan, je povedal zgodbo o partizanu, ki je moral prepeljati ranjence iz okolice Ljubljane v kraje ob Kolpi. Pot jih je vodila daleč naokrog: mimo mnogih postojank, bunkerjev in zased so morali, v prenekateri luknji so se skrivali, številne potoke so morali prebresti in ko so naposled prišli na smrt utrujeni v Belo krajino, je partizan vzkliknil: »Po gobcu ga bom, če mi še kdo poreče, da je Slovenija majhna dežela...«

Ko sem mu septembra lani rekel, da

grem na jelena, so se mu zasvetile oči:

»Kdaj? No, greva skupaj...«

Rekel mi je, da si želi v Dardo, kjer doživiš jelenji ruk prvinsko kot le malo kje. Če greš zvečer v pragozd, se počutiš, kot da si v samem epicentru rukališč...

Na Radeta sem pomislil, ko sem ob Dravi, v bližini Osijeka, opazoval tri močne jelene, kako so se vsak zase, s svojo družbo košut, bližali moji preži in rukali z različnimi glasovi: dva z globokim basom, eden bolj v tenorju. Ob robu gozda, precej daleč od preže, pa je poskakoval mlajši jelen in čakal priložnost, da bi se pognal na rukališče in starejšim tekmečem speljal kakšno košuto. Ker mu to nikakor ni uspelo, je upognil mlado vrbo in si z drgnjenjem rogovja ob njo poskušal potešiti spolni nagon. Potem je v prvem mraku, ves olupšan z vrbovimi vejicami, kakor bi imel venec na glavi, poskušal še enkrat zapeljati najbližjo košuto. Skoraj bi bil preslišal, ko mi je lovec rekel: »Streljajte!«

Bilo mi je žal, da sem pustil Radeta doma. Bil je hudo bolan, zato bi bila naporna pot pogubna zanj. Izmišljal sem si razne izgovore, s katerimi pa ga nisem prepričal. Toda niti enkrat nisem imel občutka, da mi je zameril. Ob zadnjem srečanju mi je zaupljivo šepnil na uho:

»Veš, da sem uplenil medveda?«

Imel je solze v očeh. To je bila lovska radost, ne žalost zaradi bolezni, kajti Rade je bil tudi v pričakovanju smrti heroj.

Ko sem mu čestital, se je smehljajal:

»Še lahko streljam...«

Vprašanje uredništvu

Risi v Ribniški dolini

Dne 30. 5. 1983 sem se v dopoldanskem času peljal z avtom v svoj revir (zaradi odkazila lesa) in kot lovec oprezal za divjadjo v lovišču LD Vel. Polane. Nad Žlebičem oz. ob meji z LD Ribnico (nekako 1500 m nad vasjo Žapuže) sem nenadoma zagledal prizor, ki ga lahko vidiš samo v filmu.

Ob gozdni cesti, na majhni jasi, sem opazil žival, ki je takoj odskočila v gozd. Ustavil sem avto in v kritju grmovja opazoval, kaj se tam dogaja. Zagledal sem dva risa, ki sta mirno trgala kos divjadi, ne meneč se za moj avto, ki je tiho brnel le 15 metrov od njiju. Šele ko sem izstopil, sta se oba risa zdrznila in odskočila. Umaknila sta se v isti smeri kot prvi. Videl sem, da je bil eden večji, verjetno je bila risinja z mladičem.

Ko sem pristopil k mrtvi divjadi, sem ugotovil, da je lep močan srnjak, ki je bil že prebarvan, star kake 3 leta. Takoj sem se z avtom odpeljal domov po fotoaparat in poklical še pričo — lovskega tovariša Janeza. Upal sem, da se bodo risi vrnili in nadaljevali pojedino. Ker se to ni zgodilo, sva z Janezom napravila nekaj posnetkov. Naj pristavim še to, da sva z gospodarjem LD Ribnica po dveh dneh našla v bližini še raztrgano srno.

Menim, da so se risi, kot je bilo že večkrat pisano, zelo razmnožili in razširili in da že premočno posegajo po srnjadi — zdravi namreč — kar se je izkazalo tudi v obeh najdenih primerih. Ne držijo namreč trditve naših strokovnjakov, češ da je ris selektor le bolne in slabotne divjadi. Lovec nas je iz dneva v dan več, divjadi pa čedalje manj. Ob navzočnosti risa pa bodo zmanjšani stalež občutno čutile vse družine ribniške in kočevske občine, kjer se je ris le preveč udomačil. Menim, da bi morali odstrel risa bolj sprostiti, saj v naši občini ni bil odstreljen nobeden že nekaj let. Sedaj, ko se srečujemo s problemom širjenja gozdne stekline, bi tudi zanj moral veljati enak režim kot za druge zveri (volk, divja mačka itd.). Zakaj to za risa ne velja?

Pogačnik Janez,
LD Vel. Polane

O istem dogodku je uredništvu sporočil tudi Andrej Klemenc iz LD Ribnica, ki po opisu dogodka, ki ga je navedel Janez Pogačnik iz LD Velike Polane, nadaljuje:

...Da naletiš na sledove risov in se srečaš s to zverjo, je namreč že običajen pojav v Ribniški dolini.

Kmalu po izpustu risov v kočevske gozdove se je eden ujel v past stopalko, s katero se je tedaj še smelo loviti. Ta ris je razstavljen v Slovenskem lovskem muzeju v Bistri. Ris je ob izpustu postal med lovci »popularen«. Njegova popularnost pa je dosegla svoj vrh pred leti, ko je naš mlad lovec pomotoma uplenil 2 risja mladiča. Tedaj je bilo o risu veliko razprav v lovskih krogih; zlasti tam, kjer risa nimajo, so menili, da je navzočnost risa v lovišču nujno potrebna, ker je selektor bolne in oslabele divjadi. Žal pri nas najdbe in opažanja pa tudi opisani primer to trditev zanikajo. Podobne primere najdenih ostankov divjadi, ki jo je ujel ris, so zabeležili tudi v vseh loviških družin ribniške in kočevske občine.

Ko smo pred 10 leti risa izpustili v naša lovišča kot avtohtono zver, ki smo jo pred 100 leti iztrebili, smo se lovci razdelili v dve skupini. Prvi smo se zavedali posledic risove navzočnosti in jih tudi kmalu občutili v loviščih. Zahtevali smo številčno večji odstrel, še posebej zato, ker se je število risov hitro povečevalo, saj je bila ta zver zaščiten. Drugi lovci pa so na risa gledali in še gledajo kot na naraven okras, ki je vrnjen v naše gozdove. Menijo, da risi ne morejo škoditi divjadi.

Danes vemo, da se je ris razširil prek Velike gore do notranjskih gozdov ter prek kočevskih gozdov v območje Gorskega Kotarja na Hrvaškem.

Izredno lep primerek kapitalnega risa je bil odstreljen v Predgradu in smo si ga lahko ogledali letos na lovski razstavi, ki jo vsako leto organizira ZLD Kočevje v Dolenji vasi. Ris ima pri nas zelo ugodne razmere za razvoj, razmnoževanje in obstanek. Nima skoraj nobenega naravnega sovražnika, ki bi ga ogrožal.

Zaradi pomislekov in zahtev lovcev posameznih LD je Republiški komite za kmetijstvo, gozdarstvo in prehrano prvič odobril odstrel 4 risov v Sloveniji (od tega dveh mladičev). V naši ZLD Kočevje pa je bil odstreljen le en ris. Mislim, da bi se moral odstrel risov opredeliti na ožje območje, tam, kjer je stalež risov večji, zaznavnejši in divjadi v lovišču celo škodljiv. Menim, da bi bilo v območju ZLD Kočevje potrebno dovoljenje za odstrel vsaj 2 risov. Odstrel risa ni enostaven, saj vodečih risin ni dovoljeno streljati.

To je tudi razumljivo in lovsko pravično. Druga omejitev je vezana na lovno dobo — torej le na dobre tri mesece. Tu pa se nam že zastavlja vprašanje, kako realizirati določila zveznega pravilnika o ukrepih za zatiranje stekline pri živalih in občinskih odlokov glede zatiranja stekline. Ali naj veljajo za rise enaki pogoji kot za druge zveri (razen za medveda), ki imajo prav tako lovopust, ko jih v skladu z določili zveznega pravilnika o steklini moramo odstreliti?

Menim, da risu ob vsem, kar sem povedal, ne grozi ponovno iztrebljenje, bojim pa se, da je najbolj ogrožena divja mačka, zato bi tej živali veljalo posvetiti posebno skrb.

To sem napisal na željo, da ne rečem zahtevo, številnih lovcev, ki nas navzočnost tolikšnega števila risov in najdbe ostankov njihovega plena (predvsem srnjadi) močno motijo. Zelo smo zaskrbljeni glede nadaljnega staleža srnjadi, zato z vso odgovornostjo trdimo, da se mora odstrel risov v območju lovišč lovskih družin ZLD Kočevje ustrezno povečati.

Andrej Klemenc,
LD Ribnica

Odgovor:

Minilo je že 10 let od poskusa ponovne naselitve risa v slovenski naravni prostor. Čeprav gre za razmeroma kratko obdobje, pa le kaže konkretno ovrednotiti nekatere pomembnejše vidike te naselitve, predvsem pa sprejeti in izvajati tako gojitveno politiko,

ki bo risu tudi dolgoročno zagotovila pogoje, da se bo ohranil. To je še zlasti pomembno zato, ker nekatera bistvena vprašanja ob sami naselitvi niso bila dovolj proučena, niti ni bilo mogoče predvidevati vseh vplivov te naselitve. V samoupravnem sporazumu o enotnih gojitvenih smernicah v SR Sloveniji za obdobje 1980—1985 je sicer opredeljeno, da naj bi se življenjski prostor volka in risa v Sloveniji v glavnem pokrival z življenjskim prostorom medveda. Ali to pomeni, da navzočnost risa zunaj tega prostora ni in ne bo zaželena? Osrednji življenjski prostor medveda v Sloveniji je Kočevsko, Notranjsko in Krmsko LGO.

To je tudi območje z najmanj prizadetim naravnim okoljem, ki pa svojo neokrnjenost naglo izgublja. Pri tem nam mora biti jasno, da ohranitev velikih zveri v Sloveniji dolgoročno ne bo učinkovita, če si ne bomo močno prizadevali tudi za ohranitev naravnih življenjskih razmer.

Danes lahko ugotovimo, da je naselitev risa v Sloveniji uspela in da se je ta vrsta poleg številčnega porasta tudi prostorsko močno razširila. Ali izrazito širjenje risa v južno smer, tj. v Gorski Kotar, in še bolj na jug, kjer je parkljaste divjadi razmeroma malo, ni zadosten dokaz, da se ris hrani v glavnem z manjšimi glodavci in pticami? Razen seveda, če mu preštevilna parkljasta divjad, tuje (neavtohtone) vrste, ki smo jih vnesli, ali pa nenaravne koncentracije velike divjadi (obore) ne ponujajo boljših možnosti.

Nova ni tudi ugotovitev, da bo morala lovska organizacija danes, predvsem pa jutri, svoje družbeno poslanstvo še bolj zavzeto potrjevati z aktivnostmi za celovito varstvo narave in divjadi v njej. Pri tem bo vsekakor potrebno preseči ponekod še vedno globoko zakoreninjeno miselnost in prakso o škodljivi in koristni divjadi. Prav tako pa bo treba preseči vse tiste nestvarne zahteve, ki zahtevajo pretirano, oz. popolno varovanje nekaterih zveri in ujed, ne da bi pri tem upoštevali močno porušenost prvobitnega okolja in s tem naravnega ravnotežja oz. ne da bi upoštevali tudi interese lovcev in njihove pripravljenosti za uresničevanje tako imenovane »srednje poti«, ki se vedno jasneje nakaže.

V danem primeru naj bi se opis že omenjene srednje poti glasil nekako takole: »Ris da, vendar v določenih območjih Slovenije in v nadzorovanem številu.« Tudi ta misel ni nova, je pa

še premalo oblikovana tako v slovenskem prostoru kot v sodelovanju z lovske organizacijami sosednje Hrvaške.

Podobnih dogodkov, kot je opisani, bi lahko našli nekaj deset in tudi to je lahko razlog, da se število »nasprotnikov« risa veča. Prav nič se ne smemo slepiti pred realnostjo ocene, da je bilo doslej več risov uplenjenih ilegalno kot legalno. Pri tem pa gremo povsem mirno mimo podatkov o ugotovljenem poginu nekaj tisoč srnjadi vsako leto v Sloveniji, kar se ob stro-

kovnejšem delu vsekakor ne bi smelo dogajati v tolikšnem obsegu. Je pa to tudi eden od dokazov o omejenem vplivu lovcev na gojitev srnjadi.

Z vidika ukrepov za omejevanje širjenja stekline ni utemeljenih razlogov za odstrel risa. Ris, divja mačka in zveri iz družine kun, vključno z jazbecem, so v verigi prenašalcev te bolezni zadnji člen. To pomeni, da če zbolijo, zbole za paralitično nenapadalno obliko stekline in poginejo.

Blaž Krže,
strok. sekretariat LZS

Viharniki v lovišču LD Solčava

Foto J. Napotnik

Lovska organizacija

Ob 35-letnici LD Brdo razvila svoj prapor

Osemindvajsetega maja 1983 so lovci LD Brdo pri Ljubljani na slavnostni proslavi, ki so jo pripravili v dvorani KS Brdo, proslavili 35-letnico ustanovitve in razvili svoj prapor — tako se je uresničila dolgoletna želja vseh članov. Na proslavo so povabili predstavnike družbenopolitičnih teles skupščine občine Vič-Rudnik, Šiške in KS Brdo; udeležili so se je predsednik KS Brdo Anton Nanut, predsednik SOB Vič-Rudnik Maks Klanšek in predsednica SOB Šiška Anka Tominšek. Poleg predstavnikov DPO so bili na slavnostni seji tudi predstavniki LZS, ZLD Ljubljana, KZS, Agrotehnike-Grude tozdr Lovce-trgovina in sosednjih lovskih druženj. Za izredno lovsko razpoloženje so poskrbeli Zasavski rogisti, ki so med programom pod vodstvom svojega vodje Daneta Namestnika odtrobili nekaj lepih lovskih melodij. Slavnostni govornik je bil predsednik LD Brdo Rafko Lukman, ki je v svojem govoru orisal 35-letno zgodovino te lovske družine.

LD Brdo se je »rodila« 23. marca 1947, ko so njeni ustanovni člani (A. Snoj, A. Rus, J. Zdešar, F. Leskovic, A. Vodopivec, I. Kavčič, P. Živec, L. Bokelj, F. Hriberšek in brata Gruden) dobili od tedanje vlade potrjen statut. Nedvomno pa ima za ustanovitev LD največ zaslug najstarejši član Alojz Rus.

Od ustanovitve do danes so meje lovišča ostale skoraj nespremenjene. Z dobrim strokovnim znanjem in delom so člani dvignili osiromašen stalež male divjadi, pa tudi stalež velike divjadi se je ob skrbnem gospodarjenju nenehno večal. Najtežjo nalogo pa je 24 članov te LD opravilo, ko so zgradili lovsko kočjo na Velikem vrhu — Klobuku. Odprli so jo 4.

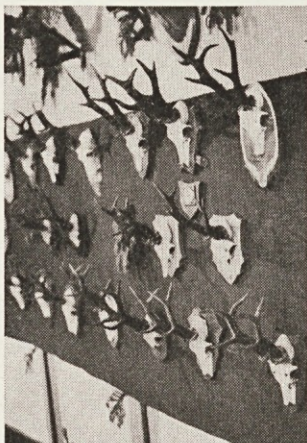
Razvitje prapora LD Brdo

Foto V. Šuligoj

junija 1956. Postavili so jo na idiličnem kraju, kjer so tedaj še kraljevali divji petelin. Ti so iz lovišča nato povsem izginili, spet pa so slišali peti enega spomladi lanske leto.

Članov v LD Brdo ni bilo nikoli veliko. Dolga leta ni bilo med njimi mladega lovskega naraščaja, vendar pa zadnja leta to ne drži več. V LD se je vključilo nekaj mlajših članov, ki so zelo prizadevni. Čeprav meri lovišče, v katerem gospodarijo, samo 1870 hektarov, je dejanske lovne površine le 1000—1200 ha. Lovišče se nenehno manjša zaradi nenačrtne gradnje stanovanjskih hiš, urbanizacije in graditve obvoznice Dolgi most—Celovška cesta. V nižinskem predelu so bile včasih odlične naravne razmere

Z lovske razstave LD Brdo
Foto V. Š.

za poljske jerebice, ki so jih nekoč celo odlavljali in izpuščali v druga lovišča, danes pa je jerebica sila redka. Nenehno upada tudi stalež fazana, ki ga nekako vzdržujejo z vsakoletnim vlaganjem kebovkov iz umetne vzreje. Stalež zajca pa se je začel vidno izboljševati pred dvema letoma in so z njim zadovoljni. Odstrel skrbno načrtujejo in se načrta strogo držijo. Za člane so še poseben užitek brakade na malo divjad. Od velike divjadi je v lovišču dobro zastopana srnjad, divji prašiči pa so le prehodni. Za prihodnost so si člani določili za osnovno nalogo varstvo in gojitev divjadi.

Po govoru starešine LD Brdo je Maks Klanšek v imenu pokrovitelja razvitja prapora prapor razvil. Na prapor, ki ima za simbol lik fazana, so nato predstavniki vseh sosednjih LD pripeli spominske trakove. Darovali so jih LZS, Agrotehnika-Gruda, tozdr Lovce-trgovina, LD Brezoviča, LD Dobrova, LD Horjul, LD Toško čelo in LD Vič. Prapor so zaupali v varstvo praporščaku Branku Žunu. Nato je sledilo podeljevanje priznanj LD Brdo vsem zaslužnim družbenopolitičnim ustanovam, delovnim organizacijam, predstavnikom LZS, KZS in članom LD Brdo, ki so s svojim nesebičnim delom pripomogli do ugleda, ki ga ima LD Brdo danes.

V sosednjem prostoru so člani LD Brdo pripravili lovsko razstavo, ki je bila po obsegu sicer majhna, a skrb-

no pripravljena in poučna. Razstavili so dermoplastične preparate divjadi in rogovja uplenjenih srnjakov iz njihovega lovišča. Po ogledu razstave so se gostje udeležili skromne zakuske, popoldne pa je bila veselica s plesom in srečelovom.

B. Leskovic

Novi lovski čuvaji v ZLD Celje

Od 26. 4. do 4. 6. 1983 je komisija za vzgojo in izobraževanje pri ZLD Celje organizirala tečaj za lovske čuvaje. Predavanja so slušatelji poslušali v dvorani AD Klavbar v Celju. Tečaj je obsegal 116 predavateljskih ur ali 4 ure na dan (od 16. do 20. ure). Vodstvu tečaja se je prijavilo 45 kandidatov, vendar sta zaradi prenapornosti dva odpadla. Kriterij obiskovanja tečaja je namreč dovoljeval le dva opravičena izostanka.

Tečajniki so si samoupravno izbrali vodstvo; za predsednika tečaja so izvolili Leopolda Drameja, za tajnika Antona Šumečnika in za blagajnika Franca Kumra. Tečajniki so bili izredno disciplinirani; vsi so obiskovali tečaj zelo redno, predavatelji pa so znali zbuditi v njih zanimanje in željo po znanju.

Vsi predavatelji so bili iz vrst lovskih tehnikov ZLD Celje, in sicer Erika Cverlin, Gabro Cverlin, Valter Dvoršek, Stane Kokalj, Boris Stariha, Jože Pangerl, Martin Frece, Slavko Kovač, dr. Milan Žuntar, Stane Klemenčič, ing. Janez Žagar, Karlo Pavlinč, od strokovnih delavcev LZS pa Veljko Varičak, ing. Alojz Černe, s komiteja za kmetijstvo, gozdarstvo in prehrano pa mag. Janez Černač.

Vsa predavanja so bila kvalitetna, nekatera pa so celo presegala zahtevano raven. Menim, da je treba nekaterim predavateljem čestitati za tako skrbno pripravljena predavanja, še posebno zato, ker so se nekateri lovski tehniki v tej vlogi predstavili prvič. Predavanja so obsegala 18 tem.

Na koncu sta bila dva dneva namenjena utrjevanju snovi,

kjer smo razčiščevali vsa vprašanja, ki so tečajnike še posebej zanimala.

Kot zanimivost velja omeniti, da se je tečaja udeležilo 5 lovskih tehnikov, ki so v celoti opravljali vse izpite, veljalo pa bi razmisliti, ali je res potrebno, da lovski tehniki opravljajo tudi tiste izpite, ki so jih že opravili na višji stopnji. Sklep izpitne komisije je bil pač takšen in treba ga je bilo spoštovati. Bilo je nekaj primerov, da so lovske družine poslale v tečaj tudi lovce, ki so komaj opravili lovski izpit. Pri ocenjevanju teh tovarišev sem prišel do sklepa, da bi morali v prihodnje imeti novi lovci vsaj petletni lovski staž, preden bi se odločili za lovsko-čuvajski tečaj. To bi moralo veljati tudi za vse druge izpite. Ugotavljamo namreč, da tem tečajnikom še marsikaj manjka in da jim je najprej potrebna »zelena praksa«. Samo oboje — primerno usklajeno — daje dobro kvaliteto. Seveda so tudi izjeme, vendar pa so redke.

Pet tečajnikov je imelo popravne izpite, in sicer štirje iz zakonodaje in eden iz balistike in ocenjevanja trofej. Prvi štirje so popravni izpit uspešno opravili, medtem ko zadnjemu ni uspelo opraviti izpita iz obeh predmetov.

Izpitno komisijo je sestavljalo pet predavateljev iz ZLD Celje in štirje strokovni delavci LZS iz Ljubljane.

Slovesnost po končanem tečaju in podelitev diplom so organizirali sami tečajniki.

Predavateljem in organizatorju se je v imenu tečajnikov posebej zahvalil Leopold Drame, ki je posebej poudaril izredno prizadevnost vseh predavateljev in željo, da bi bodočim čuvajem posredovali kar največ znanja, ki naj bi ga z uspehom uporabljali v korist divjadi in lovišč. Vsem organizatorjem in predavateljem je izročil še okusno izdelane spominske mape.

Razšli smo se s prijetnim občutkom, da je bilo delo dobro opravljeno tako organizacijsko kot strokovno, da ni bilo spodrslijavev in da je tečaj potekal na visoki strokovni ravni.

Valter Dvoršek,
vodja tečaja

Tri vesti iz Kluba prijateljev lova iz Celovca

Med lovci treh dežel

Devetnajstega junija letos smo bili lovci, člani Kluba prijateljev lova iz Celovca, povabljeni na nagradno strelsko tekmovanje treh dežel. Tokrat smo se srečali na Primorskem, v Novi Gorici. Srečanje je organiziralo društvo slovenskih lovcev Furlanije-Juljske krajine — »Doberdob« (Italija). Naše srečanje so naznanjale zastave treh dežel, v katerih živimo Slovenci. Pod vodstvom prizadevnega skladatelja lovskih melodij za lovske rogove Danaeta Namestnika iz Šmartnega pri Litiji so lovski rogovi Zasavskih rogovcev zabili slovenske lovske melodije.

Ves dopoldan je s strelišča v Novi Gorici odmevalo streljanje. Vsako moštvo — vseh je bilo 15 — je skušalo doseči najboljše rezultate. Okoli poldneva je streljanje ponehalo. Radovedno smo prisluhnili, katero moštvo je bilo najboljšo. Sreča se je tokrat nasmehnila moštvu iz Slovenije. Nagrade so dobili Lovska zveza Slovenije, Kärntner Jägerschaft in Federazione Italiana della caccia iz Gorice (Italija). Podrobneje pa bomo o rezultatih s tega tekmovanja verjetno še brali v našem glasilu Lovec.

Sledili so pozdravni nagovori zastopnikov treh dežel, za Zvezo lovskih družin Nova Gorica Rudi Trontelj, za lovsko društvo »Doberdob« Jože Pahor, za Klub prijateljev lova iz Celovca predsednik Mirko

Kumer in za Kärntner Jägerschaft okrajni lovski mojster iz Velikovca ing. Albin Knafl. Iz njihovih besed sta vela veselje in zadovoljstvo, da smo se srečali in da se je tu zbrala množica lovcev — strelcev, predvsem pa prijateljev tega športa. Na vsakem takem srečanju se kujejo nova prijateljstva, izmenjujejo izkušnje, rastejo nova spoznanja. Bolje ko se bomo med seboj poznali, lažje se bomo pogovarjali in dogovarjali, večji prijatelji bomo.

Naslednjič se bomo lovci — strelci treh dežel srečali v Pliberku na Koroškem. Tam bo srečanje še toliko bolj slovesno, ker bo prihodnje leto Klub prijateljev lova iz Celovca praznoval svojo 20-letnico obstoja.

Zanimivo predavanje o srnjadi

Klub prijateljev lova iz Celovca je povabil svoje člane in njihove svojce na predavanje o srnjadi. Predaval je ing. Blaž Krže, lovski strokovnjak in predstojnik služb Lovske zveze Slovenije. Kar lepo število se nas je 2. junija zbralo v gostilni Strasshof v Vratih, ki jo vodi naš član Stanko Zwitter. Tovariš Krže nam je strokovno in hkrati zelo nazorno orisal življenje in pomembnost naše nekoč samo gozdne, danes pa tudi že poljske divjadi — srnjadi. Lovci smo in hočemo biti soodgovorni za okolje, v katerem živimo. Več znanja, več odgovornosti!

Med drugim je predavatelj tudi poudaril, da naša srnjad

genetsko še ni spremenjena. Tudi sami še živimo v zdravem okolju in naša naloga je, da to zdravo okolje negujemo in ga ohranimo za poznejše rodove.

Tone Haderlap, naš odbornik, je popestril srečanje z branjem svojih pesmi, prežetih z ljubeznijo do lova in narave. Na koncu smo si ogledali še tri lovske filme, ki so jih prinesli s seboj tovariši z Lovske zveze Slovenije.

Vsem, ki so prispevali k tej uspeli prireditvi in srečanju, se je predsednik kluba prijateljev lova iz Celovca Mirko Kumer prisrčno zahvalil.

Lovski piknik na Bleščeči planini

Vsako srečanje ima svoj čar. Tudi naše ga je imelo, ko smo se zbrali lovci, člani Kluba prijateljev lova iz Celovca, na Bleščeči planini v koči nad Arihovo pečjo.

Prišli smo iz vseh krajev Koroške. Pozdravil nas je predsednik Kluba prijateljev lova Celovec Mirko Kumer. Poudaril je, da smo se lovci prvič zbrali na tem mestu, znanem iz zgodovine. Pod Arihovo pečjo so namreč nacisti pred 40 leti umorili 13 mladih ljudi, ki so se bojevali proti fašističnemu nasilju. Vsi smo bili za to, da nadaljujemo s srečanji po krajih, znanih iz zgodovine. Tako nas je M. Kumer za avgust povabil na Svinjsko planino. Čestital je slovenskemu planinskemu društvu Celovec, da daje možnost prijateljem planin in narave, da se lahko odpočijejo v njihovi dobro urejeni planinski koči. Domačin, ustanovni član našega kluba, nekdanji župan občine Št. Jakob v Rožu, tovariš Janko Koren, nam je orisal zgodovinski pomen tega kraja, kjer smo na srečanju občudovali lepote zgornjega Roža. Nato so nam lovci domačini postregli z dobro malico.

V veselem razpoloženju smo se proti večeru razšli vsak v svoj domači kraj v Podjuno, Ziljo in Rož.

Marica Pradetto

Spominska deska je pritrjena na drevo, na katerem je Tito ustrelil divjega petelina Foto J. L.

Odkritje spominskega obeležja

Tovariš Tito ni bil le državnik, ampak tudi lovec in ljubitelj živali. Lovil je tudi na Pohorju, kjer je 26. aprila 1969 uplenil divjega petelina.

V spomin na ta dogodek so mu tamkajšnji lovci odkrili spominsko obeležje, ob poti, po kateri je hodil, pa so zasadili 88 dreves. Spominsko obeležje so odkrili 5. junija letos. Na slovesnosti so najprej zaigrali Pohorski rogisti, godba na pihala pa je zaigrala himno. Vse navzoče je pozdravil Mirko Kacjan, predsednik Pohorskega lovskogojitvenega bazena, Franjo Ledinek pa je spregovoril o tovarišu Titu kot o lovcu in ljubitelju divjih živali. Slovesnost sta z recitacijo popestrila učenca Jelena Grajf in Janez Bartolj. Na koncu je zaigrala še godba na pihala iz Šmartnega na Pohorju.

Na slovesnosti so se zbrali člani sedmih lovskih družin — iz Hoč, Fram, Šmartnega na Pohorju, Radvanja, Ruš, Puščave in Gojitvenega lovišča Pohorje, ki so združeni v Pohorski lovskogojitveni bazen. Popoldne je sledil še prijeten lovski piknik.

Jože Lorbek-Štokerli

Sobetinski lovci praznovali 1. maj dva dni

V počastitev prvomajskega praznika in praznika KS Markovci pri Ptuj organizira LD Spodnje Ptujsko polje Sobetinci vsako leto strelsko tekmovanje v streljanju na glinaste golobe.

Že v soboto, 30. aprila, smo se lovci v jutranjih urah zbrali pred lovskim domom, da pripravimo vse, kar je potrebno za uradni trening, večerno kresovanje in veselico, ki je bila v nedeljo, 1. maja popoldne. Tudi tokrat se je gospodar LD Janez Horvat urno zasukal; vse je bilo nared do 16. ure, ko so se strelci začeli zbirati na lepo urejenem strelišču pri lovskem domu. Kot že vsa leta jih je tudi tokrat pričakal in pozdravil strelski referent Franc Galinec. Kar hitro se je zmrčilo. Pridne roke članov LD so pripravile velik kres, ki je zagorel ob zvokih harmonike in klarineta.

Na kresovanju se je zbralo precej članov LD, pa tudi drugih krajanov ni manjkalo. Zdonela je prava slovenska pesem, ob njej pa je bilo slišati besede: »To je pravo praznovanje 1. maja!«

Ob osmih zjutraj naslednjega dne so se začele zbirati ekipe povabljenih lovskih družin; prišlo jih je kar 15. Navzoče

je pozdravil predsednik LD Anton Jurič ter jim zaželel mnogo uspehov in prijetno zabavo. Nato se je začelo strelsko tekmovanje, na katerem je sodil član LD Sobetinci in znani strelec Janko Rožmarin. Lepo razstavljeni pokali in praktične nagrade so privabili marsikaterega strelca.

Uspehi tekmovanja so bili zadovoljivi. Letos je bila sreča naklonjena LD Radgona, katere člani so osvojili večino pokalov, diplom in praktičnih nagrad. Z njimi je odpotoval tudi prehodni pokal KS Markovci.

Zaključne besede ob slavnostni podelitvi pokalov, diplom in nagrad so bile: »V imenu sobetinskih lovcev! Lepo se zahvaljujem vsem udeležencem tekmovanja in jim kličem: »Na svidenje naslednje leto!«

Na koncu se je v prijetnem razpoloženju začela lovska zabava s plesom.

R. P.

Strelsko tekmovanje — po lovsko!

Številna strelska tekmovanja po lovskih družinah potekajo dokaj enako. Prevladuje športno streljanje na glinaste

golobe, ki pa je praktičnemu lovu tuje. Druga panoga je prostoročno streljanje z MK puško v malo tarčo »srnjak«, ki je lovski praksi sicer nekoliko bližje, žal pa mala tarča »srnjak«, ki jo uporabljajo, nima pravilno vrisanih krogov, in predvsem mlade lovce zavaja k nepravilnemu merjenju na srnjaka v lovišču. Le na redkih družinskih tekmovanjih organizirajo tudi streljanje z MK puško v premikajočo se tarčo »bežeči merjasec«, čeprav je ta panoga praktičnemu izvajanju lova zelo blizu.

Na splošno moramo priznati, da je večina naših lovskostrelskih tekmovanj močno pod vplivom športnega streljanja. To velja tako za strokovni pouk kot za strelske dosežke, ki jih pri praktičnem izpitu zahtevamo od lovca pripravnika. Vse to je daleč od tega, da bi lovce urili v tem, da izstrelijo na divjad čimbolj zanesljiv strel. V LD Kajuh-Šmartno v Rožni dolini smo tokrat ob dnevu borca že devetič pripravili interno družinsko strelsko tekmovanje, na katerem sodeluje večina članov. Za to in vsa prihodnja tekmovanja smo pripravili tekmovalne pogoje, ki naj bi streljanje čimbolj približali lovski praksi. Tekmovalci so streljali na glinaste golobe, na tarčo »bežeči zajec« in »bežeči merjasec« ter v mirujočo tarčo »srnjak«. Pri streljanju na glinaste golobe je bila obvezna lovska drža puške, t. j. kopito najvišje v višini komolca, strelec pa sme dvigniti puško k licu šele, ko zagleda odvrženega glinastega goloba. Pri streljanju z MK puško na malo tarčo »srnjak« se je smel strelec nasloniti ob palico, stoječe drevo ali na kolena. Bežečo tarčo zajca in merjaseca je strelec lahko pričakal s puško pri licu, saj tudi pri lovu prihod te divjadi najavi gonja psov ali klic gonjačev. Prostora za strel na premikajočo tarčo je bilo le 3 m in tarče so bile razmeroma hitre. Točkovanje je bilo urejeno tako, da je bilo mogoče s šibrenico doseči enako število točk kot z MK puško.

Tekmovanje je bilo pestro in zanimivo, zmagovalec pa skoraj do konca neznan. Pri razglasitvi rezultatov je dru-

žinski prehodni pokal in dovolilnico za odstrel srnjaka dobil član Pavle Fajs iz Celja. Ker je vsak tekmujoči član prispeval po eno nagrado, je bil nagradni sklad obilen in so tako dobili nagrade vsi člani. Tekmovanje in družabno srečanje članov in njihovih svojcev se je končalo v splošno zadovoljstvo.

In kaj smo ugotovili po tem tekmovanju?

Streljanje na glinaste golobe iz lovskega položaja zahteva šibrenico, ki lovcu dobro leži. Star lovski pregovor pravi: »Cev strelja, kopito zadene!« Tak način streljanja je lovski praksi vsekakor bližji kot športni način, pri katerem s puško ob licu pokličeš tarčo in nato streljaš čim hitreje, kar v lovišču ni zaželeno, ker sicer divjad razstreliš in zmrcvariš.

Pri streljanju z MK puško v tarčo »srnjak« z naslonom je bilo opaziti, da mnogi ne znajo pravilno nasloniti puške in zaradi napačnega naslona slabše zadenejo. Razumljivo je, da so pri lovski risanici zaradi napačnega naslona zadetki še veliko slabši kot pri MK puški. Poznavanje pravičnega naslona za risanico pa je izredno važno, saj je to pogoj za

dober in točen zadetek divjadi.

Streljanje na dve premikajoči se tarči, in sicer s šibrenico na bežečega zajca in z MK puško na premikajočega se merjasca, sta bili za večino strelcev najtrši oreh. To je dokaz, da je treba tudi ta način streljanja vaditi ter obvladati spremljanje cilja in tehniko strela, kar se kaže v tem, da puške med proženjem ne ustavimo, ali pa, da puško tik pred proženjem pomaknemo pred cilj. Poročilo in misli ob tem majhnem, a zanimivem strelskem tekmovanju sem zapisal v želji, da bi razmislili o prihodnji poti našega lovskega strelstva.

S. K. — LD Kajuh

37. srečanje med SR Hrvaško in SR Slovenijo v trapu — prvi Franc Končan!

4. 6. 1983 so se v Zaboku (SR Hrvaška) na že 37. strelskem tekmovanju pomerile reprezentance SR Slovenije in SR Hrvaške. To je eno najstarejših športnih srečanj v naši državi. Najboljši strelci obeh republik so se pomerili

v šestih disciplinah z MK orožjem, puško in pištolo ter v disciplini trap (glinasti golobi). Pričakovano so zmagali strelci iz Hrvaške (skupen rezultat 4 : 2).

Odlični so bili strelci na glinaste golobe, saj so zmagali z rezultatom 288 : 281.

Za slovensko reprezentanco, ki je bila sestavljena na osnovi rezultatov v republiški ligi, so nastopili: Franc Končan, ki je bil z 98 golobi najboljši, Jože Zadnikar, ki se je s 97 sestreljenimi golobi uvrstil na drugo mesto in Željko Gmizič, ki je sestrelil 93 golobov.

Srečanje med strelci obeh republik ni bilo pomembno samo zaradi tekmovalnega ozračja, saj je že zdavnaj preraslo toge tekmovalne okvire, temveč veliko prispeva h krepitvi medrepubliških odnosov. Po tekmovanju so si vsi strelci ogledali spominski dom v Kumrovcu in rojstno hišo tovariša Tita.

Naslednje — 38. srečanje bo v naši republici.

E. Progar

LD Žetale dobro gospodarji

Člani LD Žetale iz ZLD Ptuj se lahko pohvalijo z bogato tradicijo, saj je bila lovska

družina ustanovljena kmalu po osvoboditvi, že leta 1945. Površina lovišča, na kateri gospodarji ta 23-članski kolektiv zelene bratovščine, meri skupaj 3700 ha. LD Žetale meji na LD Podlehnik, Majšperk, Stoperce, Rogatec in Džurmanec v sosednji Hrvaški. Pred 10 leti so lovci iz Žetal s prostovoljnim delom začeli graditi lovski dom, ki bo do konca letošnjega leta popolnoma končan.

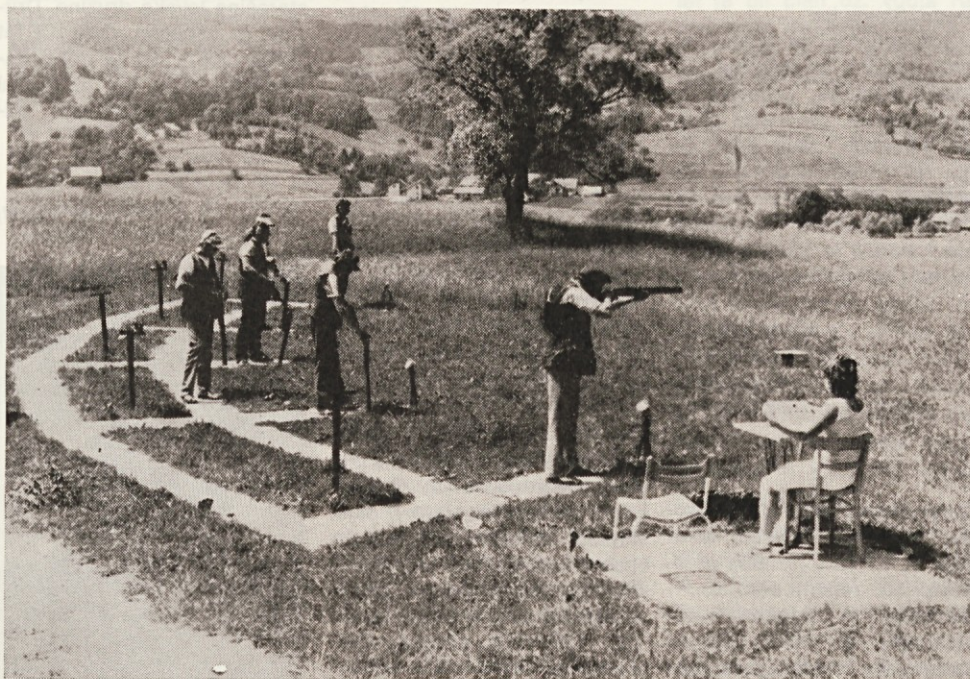
V lovišču gospodarijo s srnjadjo, divjimi prašiči, pa tudi z manjšim številom gamsov in seveda z malo divjadjo. Prizadevajo si, da bi dosledno uresničevali začrtane smernice iz srednjeročnega lovskogojitvenega načrta in temu primerno tudi skrbno načrtujejo in izvajajo odstrel. Osnovno vodilo zanje so gojitvene obveznosti. Ker opažajo, da število male divjadi, zlasti fazanov, upada, se že nekaj let odločajo tudi za vsakoletno izpuščanje fazanov iz umetne zreje v lovišče. Vsako leto izpustijo 100 fazanov. V povprečju odstrelijo na leto 13 divjih prašičev, vsako drugo leto 1 gamsa, od male divjadi pa po 20 zajcev in 15 fazanov. Lovci iz Žetal ugotavljajo, da je najbolj ugoden stalež pri srnjadi, ki ima v njihovem lovišču dobre naravne razmere. Pri načrtovanju odstrela — vsako leto odstrelijo 90 srnjadi — se ravna po gojitvenih smernicah, saj vedo, da je škodljivo, če ekonomski razlogi prevladujejo nad gojitvenimi.

Ta dober lovski kolektiv razvija tudi društveno dejavnost, skrbi za dobre medsebojne odnose in za naloge s področja SLO in DS. Posebno pozornost namenjajo tudi novim članom-pripravnikom, ki jim skušajo dati mentorji s strokovno pomočjo veliko teoretičnega, zlasti pa praktičnega znanja. Le-to pa je vsakemu lovcu še kako potrebno, saj so naloge slovenske lovske organizacije in vseh lovskih družin na področju varstva in gojitve divjadi še kako pomembne in odgovorne. Tega se v celoti zavedajo tudi lovci iz Žetal.

Marjan Toš

S tekmovanja v trapu med Slovenijo in Hrvaško, ki je bilo 4. 6. 1983 v Zaboku v Hrvaškem Zagorju

Foto M. Velkavrh

Jubilanti

Rajko Marenčič prav ta mesec praznuje svoj sedemdeseti rojstni dan. Težko je verjeti, da je stopil že v osmo desetletje svojega razgibanega in bogatega življenja, polnega zanimanja za lovstvo. Luč sveta je zagledal 18. oktobra 1913 v Kranju, danes pa živi pod Kriško goro v Križah pri Trziču.

Rajko se je vedno in povsod zavzemal za lovstvo, ki temelji na varstvu narave, na lovski pravičnosti in etiki. Prizadevnost, neizčrpna življenjska moč in izredna organizacijska sposobnost odsevajo iz vsega njegovega dela. Rajko tudi marljivo suče pero. Iz vseh njegovih spisov in slik odsevata globok čut za opazovanje in odlično poznavanje narave, napisani pa so v lepi domači besedi.

V lovsko organizacijo je stopil leta 1929; bil je član upravnega odbora in tajnik gorenjske podružnice SLD.

Druga svetovna vojna tudi njemu ni prizanesla in konec vojne je pričakal v taborišču na Ljubelju.

Leta 1949 je nastopil službo pri gojitvenih loviščih SRS »Karavanke« v Predvdoru; do leta 1955 je ostal pomočnik upravitelja in višji lovski nadzornik. Nato je do leta 1974, ko se je upokojil, delal kot strokovni tajnik Lovske zveze za Gorenjsko (ZLD Gorenjske). Že leta 1949 je opravil izpit za člana izpitne komisije LZS.

Med prvimi v Sloveniji se je začel uspešno ukvarjati s fotolovom in je bil eden prvih pobudnikov za ustanovitev Kluba Diana. Za to dejavnost je navduševal tudi mlade lovce, sam pa je uspešno sodeloval na številnih fotografskih razstavah in prireditvah.

Bil je član lovskih družin Storžič, Železniki, od leta 1974 pa je član LD Udenboršt. Svoje znanje je razdal tudi kot pomočnik gospodarja, v zadnjem obdobju pa kot član nadzornega

Rajko Marenčič

odbora. Še vedno pa je tudi član gorske reševalne službe v Trziču in član krajevne skupnosti v Križah, kjer skrbi za varstvo okolja. Čeprav bi že lahko miroval, je prav tako še vedno aktiven strokovni delavec v izpitni komisiji in predsednik komisije za gojitev gamsov pri ZLD Gorenjske ter član vzgojno-propagandne komisije LZS.

Kot lovec in strokovni delavec je za svoja prizadevanja in neumorno delo v lovski organizaciji dobil celo vrsto odlikovanj in priznanj — znak za lovske zasluge, red za lovske zasluge II. stopnje, plaketo glasila Lovce II. stopnje in plaketo ZLD Gorenjske. Za delovanje na kinološkem področju je dobil zlati znak kinološke zveze Jugoslavije in srebrni znak kinološke zveze Slovenije.

Lovci, prijatelji in znanci nismo pozabili priznanega lovskega tovariša, prijatelja in strokovnjaka, plodnega pisca in gorskega reševalca, pa mu ob 70-letnici iskreno čestitamo in želimo dobrega zdravja, prijetno razpoloženje v naravi in seveda, da bi še kaj lepega napisal!

LD Udenboršt,
ZLD Gorenjske,
Klub Diana,
Uredništvo glasila Lovce

Tone Štajer, član LD Medvode, rojen v znamenju kozoroga 7. 1. 1923, je letos praznoval 60. rojstni dan. Upornost in trdoživost sta lastnosti, ki sta Toneta spremljali v življenju; njego-

Tone Štajer

va pot ni bila lahka, a je bilo vendarle tudi veliko lepih trenutkov, ki se jih danes posebno rad spominja.

Pri očetu lovcu in čevljarju se je učil lovstva in poklica, pri njem se je navzel naprednih idej in je kmalu po okupaciji začel delati za OF, leta 1943 pa je odšel med partizane.

Po vojni je zaradi načetega zdravja opustil šilo in kopito in se zaposlil v elektrarni Medvode, ob prostem času pa je kmalu začel zahajati med lovce. Leta 1953 je postal član LD Medvode. Zaradi organizacijskih sposobnosti je v LD opravljal vrsto odgovornih funkcij; bil je gospodar družine (1964—1966), starešina (1966—1970), kinološki referent (1970—1974) in tajnik (1974—1978), zdaj pa vzorno ureja lovski arhiv. Za uspešno delo v lovstvu je bil leta 1960 odlikovan s srebrnim znakom Kinološke zveze in z znakom za lovske zasluge.

V LD ni bilo akcije, pri kateri Tone ne bi bil med organizatorji in tudi med najbolj aktivnimi delavci. Zreja fažanov, krmljenje divjadi, kinologija, graditev lovskih koč, krmišč in prež — vse to je le majhen del opravil, pri katerih Tone ni nikoli manjkal.

Nikakor pa ne smemo pozabiti njegovega delovanja na kulturnem področju. Organiziral je vse proslave v naši družini (takega ga poznajo pobratene LD Lož-Stari trg in Žužemberk), sodeloval je na proslavah pod Blegošem, Črnim vrhom in drugod. Tudi pevskega zbora naša družina

ne bi imela, če ne bi bilo Toneta — stebra zbora in aktivnega pevca. Zaradi njegovega lepega tenorja in nemirne narave se ga je upravičeno prijelo ime »Ruševce«. Tudi na lovu je doživel že vse mogoče, kar mnogim lovcem ni dano. Z veseljem obuja spomine na »maratonski krst« za uplenjenega ruševca na Komni, na srnjaka, ki mu je slekel hlače, na jazbeca, ki ga je močno obgrizel. Še in še bi lahko naštevali doživljaje iz njegovega bogatega življenja, ki jih lahko doživi le človek — lovec, ki resnično živi z naravo in družbo.

Ob jubileju mu želimo še veliko lepega v zeleni bratovščini, pa zdravja, da bo lahko še dolga leta zahajal v dolino orlov!

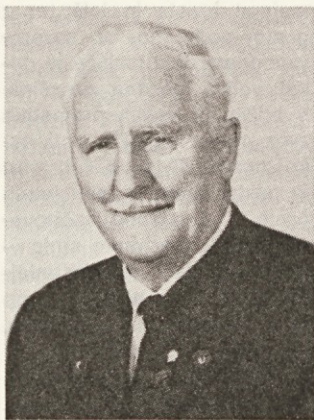
Lovski prijatelji

Franč Koželj praznuje letos 75. rojstni dan. Rodil se je 5. oktobra 1908 na Jesenicah. Že leta 1941 se je aktivno vključil v narodnoosvobodilno gibanje in tudi zaradi njegovega boja je danes naša domovina svobodna.

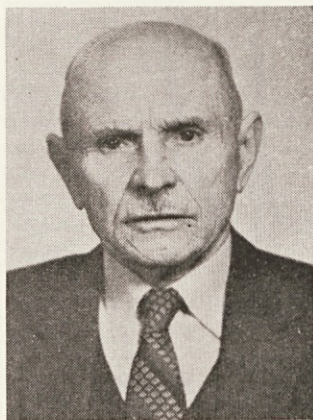
Takoj po osvoboditvi je bil imenovan za lovskega čuvaja, leta 1947 pa je bil med ustanovnimi člani LD Križna gora-Stara Loka. Bil je napreden lovec in sposoben član naše družine, z velikim posluhom za naravo. Leta 1955 je postal starešina lovske družine. Družino je uspešno vodil 12 let (1955—1967), ko je dobil namestnika, sam pa je postal predsednik nadzornega od-

Franč Koželj

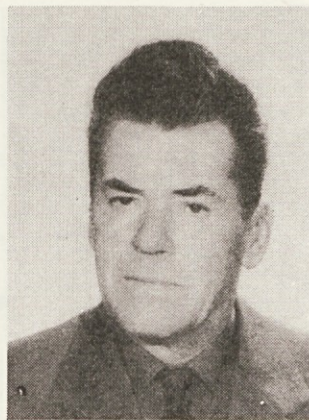

Dušan Deisinger

Ludvik Volmajer

Ivan Erker

bora. Leta 1978 smo ga imenovali za gospodarja lovske kočice, kar je še danes.

Spoštovani France! K tvojemu jubileju ti iskreno čestitamo in želimo, da bi bil še mnogo let z nami, narava, v katero tako rad zahajaš, pa naj ti poplača vse dosedanje in prihodnje delo!

Čestitkam se pridružujejo vsi člani LD Križna gora. — P. A.

Dušan Deisinger je 8. 2. 1983 praznoval svojo sedemdesetletnico rojstva in 50-letnico članstva v zeleni bratovščini. Že kot šolar je z očetom rad odhajal na lov pri takratnem zakupniku dr. Karlu Matku. Član zelene bratovščine je postal leta 1935, in sicer v Štipu, kjer je služboval kot aktiven podoficir vse do vojne vihre, ki je tudi njega potegnila v vrste NOB.

Po končani vojni je do leta 1953 služboval kot aktiven oficir v JLA, nato pa je bil načelnik odseka za ljudsko obrambo v Hrastniku in kasneje v Sevnici, kjer se je leta 1971 upokojil s činom kapetana I. klase.

Zaradi službenih premestitev je zamenjal tudi več lovskih družin, od Mengša, Delnic, Zagreba do Križne gore. Leta 1953 je postal član LD Loka pri Zidanem mostu, v kateri je takoj poprijel za delo. Najprej je bil izvoljen za blagajnika (1953—1955), nato pa za tajnika in to funkcijo je opravljal kar 25 let. Leta 1980 smo ga izvolili za predsednika LD. Dve mandatni dobi

je bil član UO ZLD Zasavje, od leta 1959 do 1970.

Za udeležbo v NOB, službovanje v JLA in za vestno delo v raznih družbenopolitičnih organizacijah je bil odlikovan z ordenom za hrabrost, ordenom za vojaške zasluge, ordenom republike z bronastim vencem in dvakrat za zasluge za narod. LD Loka mu je podelila družinsko priznanje, Lovska zveza Slovenije pa znak za lovske zasluge in red za lovske zasluge I. stopnje.

K jubileju mu iskreno čestitamo in želimo še mnogo zdravih let ter veliko prijetnih lovskih doživljajev!

Člani LD Loka pri Zidanem mostu — D. H.

Ludvik Volmajer je praznoval 13. julija letos svoj 75. rojstni dan.

Rodil se je na Brabarjevi kmetiji sredi pohorskih gozdov na Rdečem bregu. Odraščal je kot kmečki sin v tej lepi naravi in jo vzljubil tako močno, da ji je za vedno ostal zvest.

Vzgojen je bil v zavednem slovenskem duhu, kar je dokazoval vse življenje, še posebno pa med vojno, ko je leta 1943 začel aktivno sodelovati v NOB.

Po vojni je opravljal pomembne družbenopolitične funkcije. V letih 1947—1949 je bil predsednik krajevnih ljudskih odborov Podvelke, od leta 1952 do 1956 predsednik združenih občin Podvelke, nato pa do leta 1961 podpredsednik občine Radlje. Do

upokojitve leta 1963 je bil predsednik kmetijske zadruge Podvelka. Ludvik še danes aktivno dela v organizaciji ZZB NOV in kot predsednik društva upokojencev Podvelke. Je nosilec reda za hrabrost in medalje za zasluge za narod.

Ludvik se že od mladih nog prizadevno ukvarja s skrbjo za gojitev in varstvo divjadi.

Lovec je že 60 let, od osvoboditve pa je tesno povezan z lovsko organizacijo na tem delu Pohorja. Leta 1946 je bil med soustanovitelji LD Lehen in je bil v letih 1948—1950 njen gospodar. Tega leta se je organizacija preoblikovala v LD Podvelka. Leta 1952 so ga v družini izvolili za predsednika. To funkcijo opravlja že dolgih 30 let. Več let je bil član oz. vodja Radeljskega lovskega bazena. Leta 1969 je bil odlikovan z redom za lovske zasluge II. stopnje.

Njegovo bogato znanje o divjadi poznajo ljudje daleč naokoli. Svoje izkušnje nesebično prenaša na nas mlajše lovce.

Danes že nekoliko upočasnjjen korak ga še vedno zanesljivo vodi po strmih lovskih stezah Rdečega brega, od koder z bistrim očesom in izostrenim strokovnim čutom ocenjuje gamsje trope, na gozdnih jasadah pa srnjad in drugo divjad.

Ludvik, hvaležni smo ti za vse delo in trud pri varstvu in gojitvi divjadi v lovišču. Prav tako se ti zahvaljujemo za nesebično in odgovorno dolgoletno starešinstvo v naši

LD. Zato ti vsi lovci, ki te poznamo, čestitamo k življenjskemu jubileju in ti želimo, da bi zdrav še dolga leta ostal v naših vrstah!

Lovci LD Podvelka
— S. M.

Ivan Erker se je rodil 29. avgusta 1923. Od leta 1953 je član LD Polskava. Vseh trideset let ga poznamo kot dobrega tovariša in vzornega ter delovnega lovca. Od leta 1957 do 1963 je bil gospodar naše družine, vrsto let član izvršilnega odbora, vsa leta pa eden izmed najboljših rejcev kratkodlakih ptičarjev. S svojimi štirinožnimi prijatelji je sodeloval na številnih zrejskih in kasnejih poljskih tekmah. Z njimi je dosegel vidne uspehe in dobil številna priznanja. Naj jih naštejemo le nekaj: z Ado, Čedo in Ajdo je zasedel prva mesta tako na zrejskih tekmah kot na jesenskih tekmovanjih. Z Astro je dobil trikrat prvo oceno za vodno delo v tekmovalju pri Ljutomeru, od tega enkrat 1 A kot republiški prvak. Za svoje požrtvovalno delo je bil leta 1964 odlikovan s srebrnim znakom KUS.

Je lovec in človek, ki mu narava pomeni velik del vsakdanjega življenja in sedaj, ko je v zasluženem pokoju, ga lahko skoraj ob vsaki uri srečavaš v lovišču, tako v času lova kot v času lovopusta. Je eden tistih lovcev, ki najbrž pozna prav vsak skriti košček spodnjepolskavskega lovišča in stalež divjadi v njem.

Ob njegovem jubileju mu njegovi tovariši in prijatelji želimo še veliko zdravih let in obilo lovskih užžitkov.

LD Polskava — B. I.

Izreden lovski blagor v lovišču LD Poljskava

V času letošnjega prska srnjadi je v lovišču LD Poljskava lovil srnjaka inozemski lovski gost Jean Grün iz Luksemburga. S spremljevalcem Ivanom Erkerjem sta 7. avgusta 1983 v jutranjih urah zalezla kapitalnega srnjaka. Gost je streljal nanj s približno stometrske razdalje. Po strelu je srnjak nakazal strel v prednji del telesa nekje pod prsmi. Nato je odskočil in izginil za mejami, ki obrobajo polje. Na nastrelu je bilo le malo krvi. Naslednji dan so iskali srnjaka s krvosledcem. Sledili so ga približno dva kilometra, našli nekaj krvi, toda v nekaj hektarjev velikem gozdu, kjer je stalež srnjadi visok, je krvosledec izgubil sled, možno pa je tudi, da je srnjak odskočil, saj je kljub strelni rani po vsej verjetnosti imel še dovolj moči.

Po nekaj dnevih so ranjenega srnjaka zgolj po naključju opazili v neposredni bližini mesta, kjer je gost streljal nanj. Tokrat je sledenje do usmrtilnega strela olajšala razbolela in že močno ognojena rana, pa še udarec, ki ga je dobil kak dan po strelu s krožno brano. Uplenjeni srnjak, katerega rogove ima po prvi oceni komisije pri LZS 165,75 točk, je verjetno eden izmed najmočnejših, ki so jih odstrelili do tega zapisa v Sloveniji v letošnjem letu.

Naj povem še to, da je v neposredni bližini Spodnjepoljskavskega polja, to je revirja, v katerem je bil odstreljen srnjak, v revirju Rakitnik padel srnjak, katerega rogove je ocenjeno s 139,60 točk. Zadnja leta opazajo lovci prav v tem širšem delu lovišča LD Poljskave je razmeroma obsežno prodnato polje z raznovrstnimi kmetijskimi kulturami, obrobajo pa ga travniki, preprejeni z

Rogove srnjaka, ki ga je uplenil inozemski lovski gost v lovišču LD Poljskava. Po prvi oceni je rogove ocenjeno s 165,75 točk.

Foto L. Mlekuš

Izpolnjen obrazec trofejnega lista za ocenjeno srnjakovo rogove

Št.	Elementi merjenja in ocenitve	Merska enota	Mera	Po-prečna mera	Kon-stanta	Število točk
1.	Meritve	1	2	3	4	5
1.1	Dolžina roga levega desnega	cm	26,7 23,5	25,10	0,5	12,55
1.2	Teža rogovja 589	g	530		0,1	53,00
1.3	Telesnina rogovja	cm ³	284		0,3	85,20
1.4	Razkrečenost rogovja	cm	13,6	42 %	0-4 točke	4,00
2.	Pribitki in odbitki					
2.1	Pribitki (lepote točke)					
2.1.1	Barva				0-4 točke	2,50
2.1.2	Grbičavost				0-4 točke	2,00
2.1.3	Roži				0-4 točke	2,50
2.1.4	Konice parožkov				0-2 točki	2,00
2.1.5	Pravilnost in kakovost				0-5 točk	2,00
	Seštevek od 1.1 do 2.1.5					164,75
2.2	Odbitki (pomankljivosti)				0-5 točk	0,50
	Ocena rogovja — s k u p a j					165,25

mejami hrasta in jelš ter z gosto podrastjo. V severovzhodnem delu lovišča je dokaj velika gozdna površina. V bližini ni večjih prometnih zvez, razen poljskih poti, tako da ima divjad dovolj miru in pestre hrane v vseh letnih časih. Tudi skrbno načrtovani odstrel, predvsem srnic — mladice in slabo razvitih mlajših srnjakov z nizko telesno težo in slabotnim rogovjem, je najbrž prispeval svoje.

Ob letošnjem odstrelu pa je treba povedati še tole; odločitev skupščine LD Poljskava, da bi ustregli gostovi želji, ki je želel odstreliti srnjaka, katerega rogove naj bi bilo vredno zlate kolajne, je bila pravilna. S tem so poljskavski lovci prispevali svoj delež k izvajanju priporočil LZS za povečanje odstrela inozemskim lovskim gostom.

B. I.

Zanimivo predavanje o delu psov po krvnem sledu

Dne 3. 6. 1983 smo se člani LD Struge na Dolenjskem zbrali na redni delovni posvet. Pripravljali smo se tudi na razstavo pregleda odstrela velike divjadi v Kočevskem LGO, ki jo vsako leto organizirajo v Dolenji vasi pri Ribnici. Ta dan smo imeli tudi predavanje o delu psov po krvnem sledu. Kot predavatelja smo povabili našega družinskega prijatelja in priznanega iskalca obstreljene divjadi Janeza Pernata. Pernata poznamo tudi po več nadaljevanjih članka »Po krvnem sledu...« v glasilu Lovec. Naši prošnji je rad ustregel in se odzval povabilu. V zgoščenici obliki in s praktičnimi primeri nam je predaval celi dve uri. Poudaril je, kakšen mora biti lik lovca za to lovsko veščino, odnos LD do tega dela in koliko truda je treba vložiti v iskanje. Vsakdo, ki se odloči, da bo vodil krvosledca, mora biti pripravljen na naporene poti, povratne sledove itd. Iz njegovih besed je velo veselje, ko je pripovedoval o svojih uspehih zasledovanjih. Na koncu nam je pokazal še fotografije izsledene divjadi, na katerih sta povsod sedela tudi Capi in Džoni, z zeleni-

ma vejicama za ovratnikom. Menim, da bi morale takšna predavanja organizirati vse LD, ki gospodarijo z veliko divjadjo. Predvsem pa priporočam takšna predavanja mlajšim lovcom in lovskim pripravnikom. Prav tako bo zanimivemu predavanju rad prisluhnil tudi marsikateri starejši lovec. Prepričan sem, da Janez Pernat ne bo odklonil vašega povabila.

V imenu LD Struge na Dolenskem se Janezu Pernatu še enkrat zahvaljujem za predavanje, veseli pa bomo, če bo tudi letos na katerem naših družinskih skupnih lovov.

Leon Pugelj, LD Struge

Petrovo presenečenje

Bil je hladen, a lep, sončen poznojesenski dan pred več leti, ko je Peter s svojo prijazno psičko, črno, kodrasto španjelko Soro odšel na obhod v lovišče. Namenil se je v Zagaj v smeri proti meji lovišča z LD Dramlje. Ob potoku Slomščici, ki teče ob železniški progi, je Sora staknila nekaj fazanov, ki so se potuhnili v nepokošenem šaru, in jih oblajala, tako da so odleteli. Pot ju je vodila skozi manjši gaj, kjer je Sora z živahnim laježem dvignila dolgouhca, ki pa mu ni sledila predaleč — zmanjkalo ji je sape, saj je bila nekoliko preveč rejena. Vera, Petrova žena, ki je imela psičko zelo rada, ji je dajala nekoliko preveč dobrot. Peter je v šali nekoč hudomušno dejal, da psičko včasih pri hiši bolj cenijo kot njega...

Peter je nadaljeval obhod v večji kompleks mešanega gozda, ko je njegovo pozornost pritegnilo razglašeno vreščanje šoj, ki so se spretavale od bukev do manjše skupine lepo raščenih smrek, in s svojimi predirnimi glasovi kalile gozdni mir. Poklical je Soro k sebi in ji nadel ovratnico z jermenom, da njeno šarjenje med šojami ne bi povzročalo še večjega preplaha. Počasi se je v kritju dreves približeval mestu, od koder je bilo slišati vreščanje šoj. Z dvogledom na očeh je preiskoval skupino smrek, ali se tam morda ne skriva kaka sova, kragulj ali kanja, in se šoje zato huđujejo. Smrekam

se je približal že na strelno razdaljo, ko se mu je zazdelo, da je zagledal pri vrhu najvišje smreke v rogovili med deblom in vejo nekaj rjavega. Od nenehnega gledanja navzgor ga je že zbolel vrat, vendar je vztrajal, ker je hotel videti, kaj neki je tam v rogovili. Čez nekaj časa se je rjava lisa v rogovili celo nekoliko premaknila in Peter je bil prepričan, da je večerica, ki se je potuhnila pred ujedami, saj šoje zaradi verice ne bi povzročale preplaha.

Peter si je že nekaj časa želel, da bi za svoj lep vinski hramček na Tičevem ulovil veverico in jo dal nagačiti. Gledal in gledal je v tisto rjavo liso, ki ni mogla biti nič drugega kot veverica; spustil je Sorin jermen, pomeril v rogovilo in sprožil... Odjeknil je strel in tista rjava lisa na smreki je začela padati z veje na vejo proti tlom. Psička je začutila, da je prosta in ko jo je razburil še strel, je pohitela proti smrekam, za njo pa jo je urnih korakov ubiral tudi Peter. Lahko si mislimo, kako presenečen je bil naš junak, ko mu je psička iz mahu pod smreko pobrala lepo kuno. V vinskem hramčku na Tičevem med lovskimi trofejami ni veverice; za prostor, ki ji je bil namenjen, se košati kuna, ki jo je Peter tako zlahka in nepričakovano uplenil tistega dne v pozni jeseni...

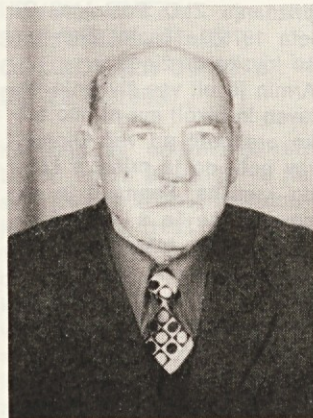
Ernest Rečnik

V spomin

Tomo Lavrinc nas je nenedoma zapustil 22. 2. 1983, prav v letu, ko je praznoval svojo sedemdeseto obletnico. Globoko prizadeti smo ga 24. 2. 1983 lovci, sodelavci in prijatelji pospremili na njegovi zadnji poti na pokopališče Dobovec. Pokopali smo ga z vsemi lovskimi navadami in častmi. Nad krsto se je sklonil prapor LD Dobovec in prapori sosednjih LD. Posled-

Tomo Lavrinc

Armin Sila

njo žalostinko so mu zapeli in zaigrali Lovski pevski zbor in Zasavski rogisti. Prek lovišča Dobovec so odjeknili strel iz lovskih pušk.

Tomo se je rodil 18. 12. 1913 v znani partizanski vasi Rečica pri Laškem. Med vojno je od leta 1941 sodeloval v NOB. Po vojni se je zaposlil kot gozdar. Prizadevno je sodeloval pri obnovi domovine in v družbenopolitičnih organizacijah. Za svoje delo je prejel več odlikovanj in priznanj.

Član lovske organizacije je postal leta 1946, član LD Dobovec pa leta 1954. Vsa ta leta je aktivno sodeloval v upravnem oz. izvršnem odboru in drugih organih ter komisijah LD. Za predsednika LD smo ga izvolili dvakrat, in sicer za obdobje od leta 1957 do 1964 ter od 1973 do 1975. Nato je tri leta (1969—1972) opravljal delo tajnika, štiri leta (1975—1979) pa je bil predsednik komisije za ocenjevanje škode od divjadi. Od leta 1979 do nenadne smrti je bil blagajnik gospodarskega odbora lovske koče. Večkrat smo ga tudi predlagali kot delegata za seje in skupščine ZLD Zasavje.

Lovci smo ga cenili kot dobrega in prizadevnega lovca in velikega ljubitelja narave, poznavalca in gojitelja divjadi. Za svoje prizadevno delo v lovstvu je dobil tudi lovska priznanja in odlikovanja, med njimi znak za lovske zasluge in red III. stopnje. Lovska družina ga je na letni skupščini 20. 2. 1983, dva dni pred smrtjo,

imenovala za častnega člana LD.

Tomu smo hvaležni za vse, kar je storil za našo lovsko organizacijo. Z njim smo izgubili dobrega sodelavca in lovskega tovariša. Njegovega lika se bomo vedno spominjali!

Naj mu bo lahko domača dobovska gruda!

Člani LD Dobovec

Armin Sila je umrl 3. maja 1983. Tistega majskega dne je burja iz javoriških in snežniških gozdov poslednjič zapihala našemu lovcu, gojitelju, ljubitelju narave in čebelarju.

Armin se je rodil v številni družini 25. 4. 1898 v Pivki. Šolal se je v Trstu in Celovcu in se po končani šoli zaposlil na železnici v Pivki. Že leta 1919 se je vpisal v lovsko društvo in začel je spoznavati življenje narave. Leta 1926 je bil službeno premeščen v notranjost Italije, od koder se je vrnil šele leta 1949. V Italiji je med letoma 1945 in 1949 sodeloval v krožku italijanskih lovcev. Po prihodu v domovino se je še istega leta (1949) vključil v LD Pivka in vrsto let izmenoma opravljal dela cenilca škode od divjadi (1965 do 1968), blagajnika (1965 do 1973) in predsednika gospodarske komisije (1973 do 1975).

Za vestno delo ga je LZS odlikovala z znakom za lovske zasluge in z redom III. stopnje. Poleg tega je dobil tudi

priznanje ZLD Postojna. Od leta 1975 je častni član naše lovske družine.

Armin je bil vse življenje delaven in nikoli mu ni bilo težko prehoditi po več kilometrov poti, da je prišel s krmo do krmišča. Zagnano in odgovorno se je s solovci lotil graditve takrat sodobne lovske kočice. Bil je dober tovariš, strog in pravičen. Veliko je delal tudi z mladimi lovci. Na jesen življenja, ko ni mogel več v hrib, je zbiral okrog sebe pripravnike in jih učil lovskih veščin, šeg in navad.

In ipotem... za trenutek so se sape umirile. Zadolnel je lovski rog in smrekove vejice lovcev naše in sosednjih družin so prekrile njegov zadnji dom. Hvaležni smo mu za vse, kar je storil za našo družino. Naj mu bo lahka domača zemlja!

Lovci LD Pivka,
S. C.

Anton Arcet je mnogo pre zgodaj odšel od nas 14. maja 1983, star komaj 57 let. Od člana LD Vitanje, v katero je bil vključen trideset let, smo se poslovili v njegovem rojstnem kraju lovci iz njegove in sosednjih lovskih družin.

Jergl Nov Tonček, pod tem imenom smo ga vsi poznali, se je rodil 3. 5. 1926. Osnovno šolo je obiskoval v Vitanju, nato pa se je izučil čevljarstva obrti. Kot mnogi poštteni slovenski fantje je tudi on sodeloval v NOB in se od leta 1944 bojeval za osvoboditev domovine. Po osvoboditvi je delal kot predelavec v TKI — Vitanje vse do predčasne upokojitve.

Za lov se je začel zanimati že zelo mlad. V lovske vrste je stopil leta 1951. Posebno mu je bil pri srcu steniški revir, kamor je najraje zahajal, če sta mu le dopuščala čas in rahlo zdravje. Še posebno si je prizadeval pri graditvi lovske kočice v Stenici. Čeprav je že takrat potožil, da je ne bo dosti uporabljal, je kljub temu spodbujal delo. V vse naše lovišče, ne samo v revir Stenica, v katerem je poznal vsako lovsko stezo, je vložil mnogo dela in svojega lovskega znanja.

Anton Arcet

Svojo pravičnost in odkritost je kazal pri slehernem delu. Zato je med lovci užival ugled in so mu zaupali odgovorne naloge v družini. Leta 1964 je bil izvoljen za predsednika NO in to funkcijo je opravljal štiri leta. Nato je zelo vzorno opravljal naloge gospodarja v družini, in sicer od leta 1965 do 1972, je bil pa tudi član komisije za ocenjevanje škode od divjadi. Dve leti je bil tudi referent za SLO in DS.

Za svoje nesebično delo je dobil znak za lovske zasluge in priznanje ZLD Celje. Lov na srnjaka in gamsa, tvoj najljubši lov, ti ne bo več vznemirjal srca. Spočij se v rodni zemlji, ob vznožju vitanjskih lovišč, ki so te tolikokrat vabila v svoj objem. Hvala, Tonček, za vse, kar si storil za varstvo in gojitev divjadi v naših loviščih!

Lovci LD Vitanje,
J. H.

Iz lovskih vrst so za vedno odšli tudi:

Ivan Krušič, LD Komenda, * 4. 9. 1911, † 23. 6. 1983.

Joža Repa, LD Cirkovce, * 17. 4. 1920, † 9. 11. 1982.

Franc Leban, LD Lijak, * 31. oktobra 1905, † 25. 3. 1983.

Edvard Pečnik, LD Tomišelj, * 8. 3. 1911 † 6. 7. 1983.

Jože Uratnik, LD Polzela, * 16. 4. 1947, † 13. 10. 1982.

Leopold Batič, LD Lijak, * 2. 6. 1920, † 17. 8. 1983.

Umrlim časten spomin!

Lovska kinologija

Predvidena legla

Brandel brak (JRGBb):

Leglo 24. 9. Rejec Jože Urleb, Oblakova 31, Celje.

Istr. kdl. goniči (JRGki):

Leglo 21. 9. Rejec Ančka Udovič, Unec 115, Rakek.

Leglo 28. 8. Rejec Bogdan Černigoj, Sp. Idrija 162, Sp. Idrija.

Leglo 24. 8. Rejec Ivan Jarc, Poljubinj 64 a, Tolmin.

Res. istr. goniči (JRGri):

Leglo 23. Rejec Franc Gorjup, C. heroja Vasje 4, Moravče.

Leglo 4. 10. Rejec Niko Mrak, Sp. Idrija 74, Sp. Idrija.

Hanoveranski barvarji (JRHB):

Leglo 10. 9. Rejec Niko Mrak, Sp. Idrija 74, Sp. Idrija.

Bavarski barvarji (JRBb):

Leglo 29. 10. Rejec Branko Klepec, Rudarsko nas. 22, Kočevje.

Leglo 15. 10. Rejec Toni Marikič, Naklo 208, Naklo.

Brak-jazbečarji (JRBj):

Leglo 30. 10. Rejec Vili Mla-kar, Vinogradniška pot 22 a, Hoče.

Leglo 15. 9. Rejec Edvard Slatinšek, Kovača vas n. h., Slov. Bistrica.

Leglo 20. 9. Rejec Ančka Udovič, Unec 115, Rakek.

Lovski terierji (JRLT):

Leglo 20. 10. Rejec Miran Cokan, Vrbje 43 a, Žalec.

Leglo 22. 10. Rejec Miran Cokan, Vrbje 43 a, Žalec.

Leglo 22. 9. Rejec Dušan Ule, Babno Polje 90, Stari trg.

Leglo 1. 9. Rejec Jože Arh, Hrastje 10, Cerklje.

Leglo 15. 9. Rejec Jože Kuder, Lisce 23 D, Celje.

Kdl. jazbečarji (JRJki):

Leglo 18. 8. Rejec Alojz Holc, Žerovinci 27, Ljutomer.

Nem. prepeličarji (JRPr):

Leglo 14. 9. Rejec Slavko Pocajt, Škale 46, Titovo Velenje.

Kinološka zveza Slovenije

OBVESTILO

Iz programa knjig Zlatorogove knjižnice so na voljo še naslednje knjige:

Srnjad	150 din
Ocenjevanje muflonov in divjih prašičev v naravi	90 din
Zelene stečine	100 din
Gams	150 din
Divji prašič	200 din
Skupaj	640 din

Pri nakupu kompleta (vseh naštetih knjig) plača kupec za siceršnjo skupno vrednost 640 din le 520 din, če jih osebno prevzame v pisarni LZS, Župančičeva 9, Ljubljana (od 9.—14. ure).

Vsem slovenskim lovskim organizacijam in šolam prodamo knjige z 20% popustom.

Na zalogi je še knjiga Veljka Varičaka **Ocenjevanje lovske trofeje**, ki stane 120 din.

Pisarna LZS

Stoja in sekundiranje. Psica Aga Razkrižka stoji na fazana (levo), pes Dim pa sekundira. Sekundiranje je prirojena ali priučena lastnost — disciplina ptičarjev, ki pomeni, da mora pes, kakor hitro vidi drugega psa stati na divjad, tudi sam obstati, čeprav »divjadi nima v nosu«. Skratka, drugega psa pri stoju ne sme ovirati. Pri angleških ptičarjih je ta disciplina obvezna, pri celinskih pasmah ptičarjev pa zaželena. Nemci so lovske kvalitete svojih kratkodlakih ptičarjev izboljševati s parjenjem z angl. poentri in zato je sekundiranje dobro prirojeno tudi nemškimi kratkodlakimi ptičarjem. Sekundiranje imajo prirojeno vsi kd. nem. ptičarji, ki smo jih v zadnjem času uvozili iz Nemčije.

Foto Vojko Pirher

Psica Aga Razkrižka stoji na fazana.

Ko ptičar najde divjad, ki pred njim leži, mora pred njo trdno obstati. Naravna zasnova za stojo je pri različnih psih različno razvita. Na »A« preizkušnjah ptičarjev ugotovljamo predvsem zasnovo za stojo. Za pozitivno oceno je dovolj, če pes divjad le za kratek čas nakaže, saj vemo, da lahko psu v drugem letu (drugem polju) stojo brezhibno utrdimo. Večja napaka, ki jo dela precej vodnikov, je, da prisiljujejo pse, da stojijo »na prazno«, ko pred njimi ni divjadi (pes je obstal le na dah sleda ali loža). Ker vodnik psu poveljuje »dol«, mu s tem prepreči, da bi nadaljeval z iskanjem, čeprav je pes, ki ima dober voh, že davno ugotovil, da divjadi pred njimi ni oz. da se je dah na sledu izgubil. V takem primeru in pri večkratnem ponavljanju stoje »na prazno« mora sodnik psa od nadaljnjega ocenjevanja izločiti oz. mu slabše oceniti tudi kvaliteto nosu. Napačno vodenje naredi psa lovske neuporabnega, vzrok pa je »pretrdo« vodenje psa. V zadnjih letih, ko je male, predvsem pernate divjadi vse manj, je utrjevanje stoje pri psu za vodnike dokaj trd oreh. V svetu je že dolgo znano, da se za utrjevanje stoje uporablja divjad iz voljer, ki jo vodnik zaprto v kletki položi na polje, kjer bo pozneje učil svojega psa.

Foto Vojko Pirher

LOVSKA ZVEZA SLOVENIJE JIH JE ODLIKOVALA OD 21. 2. DO 22. 6. 1983

Komisija za odlikovanja pri Lovski zvezi Slovenije je na svoji seji za časovno razdobje od 21. 2. 1983 do 22. 6. 1983 v skladu s pravilnikom o podeljevanju lovske odlikovanj Lovca št. 1/77 odlikovala z redom za lovske zasluge III. stopnje naslednje lovce iz območij naslednjih zvez lovske družin:

1. Adolf Nova, Teo Šircelj, Franc Tomšič, Bruno Vrh — **ZLD II. Bistrica;**

2. Ernest Fišinger, Božo Mlinarič, Franc Vraz, Miran Šumak, Franc Štebih — **ZLD Ljutomer;**

3. Vinko Razgoršek, Stanko Lešnik, Alojz Menhard, Stan-ko Jug, Vinko Štefanič — **ZLD Maribor;**

4. Leopold Medvešek, Adolf Medvešek — **ZLD Zasavje;**

5. Anton Fister, Franc Acetto, Jože Bregar, Rudi Mlakar, Karel Pohleven — **ZLD Ljubljana;**

6. Alojz Petrič, Vlado Skok — **ZLD Zalec;**

7. Milan Centrih, Drago Erjavec, Miha Dešman, Edvard Herman, Anton Bitenc, Avgust Kompan, Anton Mogu, Miha Kostevc, Jože Bevc, Ivan Kunej, Karel Pavlinč — **ZLD Celje;**

8. Filip Lovriša, Viktor Debelak, Franc Lipovec, Aleksander Rituper — **ZLD Gorenjske;**

9. Anton Mahnič — **ZLD Postojna;**

10. Franc Kene — **ZLD Posavje;**

11. Fabjan Vatovec, Ciril Šuligoj — **ZLD Koper;**

z redom za lovske zasluge II. stopnje:

1. Lovski pevski zbor Dekani — **ZLD Koper;**

2. Rafael Kobal — **ZLD Idrija;**

3. Franc Gornik — **ZLD Kočevje.**

Iz pisarne LZS

Strelni daljnogledi

ZEISS - JENA

povečave:

4 × 32 in 6 × 42

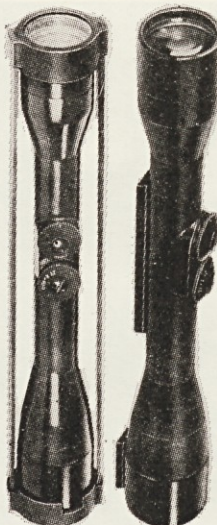
v prodaji za dinarje

MLADOST LJUBLJANA

Linhartova 7

telefon: (061) 324 792

(061) 324 783

MALI OGLASI

Pogrešam nemškega ostrodlakega ptičarja z vtetovirano številko 44394 v levem uhlju. Najditelj dobi visoko nagrado. — Aco Rebernik, Povšetova 40, Ljubljana, telefon (061) 316 509.

Prodaj puško Mauser M-98, kal. 7 mm Rem. Magnum z montiranim strelnim daljnogledom Zeiss 6 × 42 (brnska montaža). Puška je popolnoma nova. — Jusuf Mandžula, Kettejeva 6, Brežice, telefon (068) 62 661.

Prodaj 3 mladiče pasme lovski terier. Starši so odličnjaki. Leglo 13. 8. 1983. — Franc Ažbe, Rudno 30, Železniki.

Prodaj 50 nabojev kal. 8 × 57 R — 360. Naboji so uvoženi. — Franc Mandelc, Mlinska c. 24, Bled.

Prodaj leglo lovske terierjeve odličnih staršev. — Branko Pajnič, Bukovica 18, 61310 Ribnica, telefon (061) 861 693.

Prodaj hanovskega krvosledca, starega 4 leta, s prav dobro telesno oceno in opravljeno PNZ. — Mirko Urleb, Bistrica pri Limbušu 143, 62341 Limbuš, telefon (062) 661 253.

Po ugodni ceni prodaj puško trocevko Suhl, kal. 7 × 65 R/12-12, s strelnim daljnogledom 6 × 42 Kahles (suhlska montaža). — Franc Bregač, telefon (068) 22 073.

Prodaj zlate, diamantne, srebrne, svinkoj, modrouhate, eliot, nepal in bleščeče fazane. Prav tako prodaj tudi bele in navadne pave. — Marino Plahuta, Marežige 15, 66273 Marežige pri Kopru, telefon (066) 57 186 ali (061) 751 211.

Prodaj nemške ostrodlake ptičarje, stare 3 mesece. Starši so uvoženi iz Nemčije in so šampioni ter delovno odlični (CACIB in CACIT). Psarna »Arbanska YU«. — Anica in Mihovil Banski, Labinska 2, 42000 Varaždin, telefon (042) 21 02.

Prodaj polrisanico Super Brno, kal. 7 × 65 R/12 s strelnim daljnogledom (suhlska montaža). — Tone Jevnik, Cesta 4. julija 54, Krško, telefon (068) 71 116 (do 15. ure); (068) 72 631 — po 16. uri.

Prodaj lahko boroveljsko trocevko (petelinko), odlično ohranjeno; kal. 5 × 57 R/20 × 20. — Alojz Hauptman, Gradiške Laze n. h., 61275 Šmartno pri Litiji (popoldne).

Prodaj lovsko puško kal. 7 mm Rem. Magnum s strelnim daljnogledom Kahles in večje število nabojev tega kalibra. — Franc Šuligoj, Grilčeva 7, 65280 Idrija.

Izdelujem kovinske priprave za pritrjevanje trofej (rogovje srnjaka in roglje gamsa) na podložne desčice. Montaža je izredno enostavna. Interesentom pošljem pripravo po povzetju na predhodno pismeno naročilo ali na naročilo po telefonu (064) 60 987. — Božidar Jerman, Sorška 2, 64220 Škofja Loka.

Vzrejni pregled jamarjev

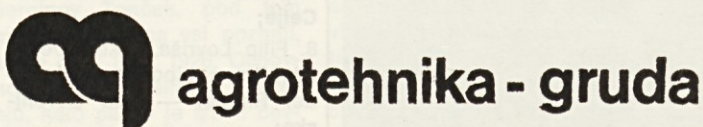
Vzrejna komisija obvešča lastnike psov jamarjev, da bo republiški vzrejni pregled psov in psic jamarjev v soboto, 5. 11. 1983, ob 9. uri v Ljubljani pred halo Tivoli.

Prijavo z imenom psa, rodovniško (tetovirno) številko, letom rojstva psa in naslovom lastnika psa pošljite do 25. 10. 1983 na naslov:

Andrej Tollazzi, 61370 Logatec, Loka 3

Psi morajo biti obvezno cepljeni proti steklini!

Vzrejna komisija za pse jamarje pri KZS

**TOZD GRUDA-ZT, TOZD LOVEC
LD PADEŽ in ZLD NOVO MESTO**

prirejajo

**VI. TRADICIONALNO LOVSKO-STRELSKO TEKMOVANJE
ZA POKAL AGROTEHNIKE - GRUDE**

Tekmovanje bo v soboto, 8. 10. 1983, na strelišču na »Tratah« v vasi Škrjanče pri Novem mestu. Začetek tekmovanja ob 7. uri. Vodstvo tekmovanja sprejema prijave na dan prireditve do 10. ure. Tekmujejo ekipe in posamezniki. Vsak strellec strelja na serijo 20 glinastih golobov in 10 × v tarčo »srnjak«. Dostop na prireditveni prostor bo označen od hotela Kandija v Novem mestu v smeri Dolenjskih Toplic do strelišča. Najboljše ekipe in posamezniki prejmejo pokale, priznanja in praktične nagrade.

Predprijave pošljite na naslov:

Anton Repovž, Srebrniče 2 a, 68000 Novo mesto.

Vabljeni!

1

2

3

4

5

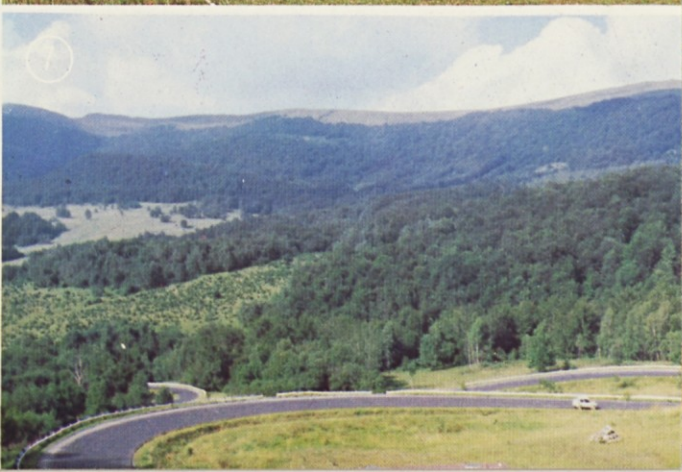
6

7

BIOTOPI, KI JIH ŽE STOLETJA NASELJUJEJO AVTOHTONI RISI

1. Biotop sibirskega risa — Tajga — SZ
2. Območje skandinavskega risa — Švedska
3. Biotop risa (karpatskega) — Slovaška, kjer so bili ulovljeni tudi naši risi — ČSSR
4. Panorama biotopa risa na Šar planini
5. Biotop risa iz Španije ob Atlantski obali
6. Čuvanje tropa ovac v Prokletijah
7. Biotop risa — Poljska

31 VINO '83

540 velika zlata medalja

GRAJSKO
črno

SLOVIN